

C. SVETONI TRANQVILLI
DE VITA CAESARVM

LIBER I

DIVVS IVLIVS

* * *

Annum agens sextum decimum patrem amisit; se- 1
quentibusque consulibus flamen Dialis destinatus di-
missa Cossutia, quae familia equestri sed admodum
diues praetextato desponsata fuerat, Corneliam Cinnae
15 quater consulis filiam duxit uxorem, ex qua illi mox
Iulia nata est; neque ut repudiaret compelli a dicta-
tore Sulla ullo modo potuit. quare et sacerdotio et 2
uxoris dote et gentilicis hereditatibus multatus diuer-
sarum partium habebatur, ut etiam discedere e medio
10 et quamquam morbo quartanae adgrauante prope per
singulas noctes commutare latebras cogeretur seque ab
inquisitoribus pecunia redimeret, donec per uirgines
Vestales perque Mamercum Aemilium et Aurelium Cot-
tam propinquos et adfines suos ueniam impetrauit.
15 satis constat Sullam, cum deprecantibus amicissimis 3
et ornatissimis uiris aliquamdiu denegasset atque illi
pertinaciter contenderent, expugnatum tandem procla-
masse siue diuinitus siue aliqua coniectura: uince-
rent ac sibi haberent, dum modo scirent eum,
20 quem incolumem tanto opere cuperent, quan-
doque optimatium partibus, quas secum simul

4 fort. desponsa

agens ppa ← *ago* 3. (*Annum agens sextum decimus: I sit 16. år*)

amitto -misi -missum 3.: mister

sequentibusque consulibus – abs abl – *under de følgende konsuler = i det følgende år*

flamen Dialis 3.m: Jupiterpræst

destino 1.: fastsætter, bestemmer, udser til

dimitto – misi -missum 3.: forlader, opgiver

Cossutia – navnet på Cæsars første forlovede

equester -ris -re adj.: ridder- (def. gen.)

desponso 1.: forlover med (m. dat.)

praetextatus ppp: iført togo praetexta

admodum adv.: meget, I høj grad

dives -itis adj.: rig

Cornelia 1.f: Cæsars første hustru

Cinna 1.m: romersk politiker (konsul 87 – 84 f.Kr.)

quater adv.: fire gange

duco aliquem uxorem: tage til hustru

compello -puli -pulsum 3.: driver til noget

repudio 1.: afviser; forstøder (ophæver ægteskab)

Sulla 1.m: romersk hærfører, konsul og diktator

multo 1.: straffer (med det i abl., med tabet af hvilket den skyldige straffes)

sacerdotium 2.n: præsteembede

dos -tis 3.f: medgift

diversus adj.: modsat

cogo coegi coactum 3.: tvinger

discedo -cessi -cessum 3.: går bort, forsvinder

medium 2.n: midten; her "offentligheden"

adgravo 1.: forværrer; tynger

commuto 1.: forandrer, skifter

latebra 1.f: skjulested

redimo se → abl.: køber sig fri v.hj.a./med

inquisitor -oris 3.m: forfølger

donec conj.: indtil

impetro 1.: opnår

venia 1.f: nåde; benådning (= amnesti)

adfinis -e adj.: besvogret

propinquus adj.: beslægtet

satis constat: det er helt sikkert at... → aci

denego 1.: afslår, nægter (én dat. noget akk.)

deprecor 1. dep.: bønfaller

ornatus adj.: anset, fremtrædende

aliquamdiu adv.: en tid lang

contendo -tendi -tentum 3.. spænder; kæmper

pertinaciter adv.: vedholdende

expugno 1.: erobrer; ppp: overgivet (sig)

divinitus adv.: ved guddommelig tilskyndelse

coniectura 1.f: forudsigelse; "instinkt"

incolumis -e adj.: uskadt

defendissent, exitio futurum; nam Caesari multos Marios inesse.

2 Stipendia prima in Asia fecit Marci Thermi praetoris contubernio; a quo ad accersendam classem in Bithyniam missus desedit apud Nicomeden, non sine 5 rumore prostratae regi pudicitiae; quem rumorem auxit intra paucos rursus dies repetita Bithynia per causam exigendae pecuniae, quae deberetur cuidam libertino clienti suo. reliqua militia secundiore fama fuit et a Thermo in expugnatione Mytilenarum corona ciuica 10 donatus est. meruit et sub Seruilio Isaurico in Cilicia, sed breui tempore. nam Sullae morte comperta, simul spe nouae dissensionis, quae per Marcum Lepidum mouebatur, Romam propere redit. et Lepidi quidem societate, quamquam magnis condicionibus inuitaretur, 15 abstinuit, cum ingenio eius diffisus tum occasione, 4 quam minorem opinione offenderat. ceterum composita seditione ciuili Cornelium Dolabellam consularem et triumphalem repetundarum postulauit; absolutoque Rhodum secedere statuit, et ad declinandam inuidiam et 20 ut per otium ac requiem Apollonio Moloni clarissimo tunc dicendi magistro operam daret. huc dum hibernis iam mensibus traicit, circa Pharmacussam insulam a praedonibus captus est mansitque apud eos non sine summa indignatione prope quadraginta dies 25 cum uno medico et cubicularis duobus. nam comites seruosque ceteros initio statim ad expediendas pecunias, quibus redimeretur, dimiserat. numeratis deinde quinquaginta talentis expositus in litore non distulit quin e uestigio classe deducta persequeretur abeuntis ac re- 30 dactos in potestatem supplicio, quod saepe illis minatus inter iocum fuerat, adficeret. uastante regiones proximas Mithridate, ne desiderere in discrimine sociorum uideretur, ab Rhodo, quo pertenderat, transiit in Asiam

19 triumphalem uirum T' 25 dignatione Urs. 32 per iocum Bentl. (5?)

exitium 2.n: undergang, ødelæggelse (final dat.)

insum -fui -esse: være indeholdt i (→ dat.)

stipendia 2.n plur.: militærtjeneste

contubernium 2.n: teltfællesskab (i felten)

arcesso -ivi -itum 3.: henter (gerundiv)

classis 3.f: flåde

desido -sedi -3.: sænker mig; opholder mig

prosterno -stravi -startum -sternere 3.: kaster til jorden, ødelægger; ppp til *pudicitiae*: skadet, skændet

pudicitia 1.f: ærbarhed, kyskhed

augeo auxi auctum 2.: forøger, givernæring til

repeto -ivi/-ii -itum -ere 3.: opsøger igen

exigo -egi -actum 3.: indkræver

libertinus 2.m: frigiven

corona ciuica 1.f: borgerkrans (af egeløv)

mereo 2.: tjener

comperio 4.: konstaterer, erfarer

dissensio -onis 3.f: uenighed; "opposition"

propere adv.: hurtigt, i en fart

abstineo 2.: afholder sig fra (→ abl.)

societas -atis 3.f: sammenslutning, alliance

condicio -onis 3.f: (gunstigt) tilbud

diffido -fisisum 3.: har ikke tillid

ingenium 2.n: intellekt, "evner"

offendo -di -sum 3.: støder imod

seditio -onis 3.f: uenighed, strid

compono -posui -positum 3.: (her) bilægger

postolo 1.: anklager ("for noget" = gen.)

repetundae [pecuniae] 1. f plur.: "udsugelser" (ulovligt inddrevne penge)

[hoc] *absolutoque* – abs abl – "efter at denne var blevet frikendt"

secedo -cessi -cessum 3.: trækker mig tilbage

ad + gerundiv konstruktion: for at..

declino 1.: vender mig bort; undgår

invidia 1.f: misundelse; uvilje

operam dare alicui rei: ofre energi/kræfter på noget

magister dicendi (gerundium gen.) 2.m: lærer i veltalenhed

huc adv.: derhen

traicio -ieci -iectum 3.: sætter over

hibernus adj.: vinter(lig)

praedo -onis 3.m: sørøver, pirat

cubicularius 2.m: kammertjener

comes -itis 3.m: ledsager

expedio 4.: skaffer (mig)

redimo -emi -emptum 3.: løskøber

numero 1.: tæller; udbetaler

litus -oris 3.n: kyst; strandbred

differo distuli dilatatum 3.: udsætter; tøver

supplicio afficere: lader henrette

auxiliisque contractis et praefecto regis prouincia expulso nutantis ac dubias ciuitates retinuit in fide.

Tribunatu militum, qui primus Romam reuerso per suffragia populi honor optigit, actores restituendae tribuniciae potestatis, cuius uim Sulla deminuerat, enixissime iuuit. L. etiam Cinnæ uxoris fratri, et qui cum eo ciuili discordia Lepidum secuti post necem consulis ad Sertorium confugerant, reditum in ciuitatem rogatione Plotia confecit habuitque et ipse super ea re contionem.

Quaestor Iuliam amitam uxoremque Corneliam defunctas laudauit e more pro rostris. [s]et in amitae quidem laudatione de eius ac patris sui utraque origine sic refert:

Amitae meae Iuliae maternum genus ab regibus ortum, paternum cum diis immortalibus coniunctum est. nam ab Anco Marcio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater; a Venere Iulii, cuius gentis familia est nostra. est ergo in genere et sanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent, et caerimonia deorum, quorum ipsi in potestate sunt reges.

In Corneliae autem locum Pompeiam duxit Quinti Pompei filiam, L. Sullae neptem; cum qua deinde diuortium fecit adulteratam opinatus a Publio Clodio, quem inter publicas caerimonias penetrasse ad eam muliebri ueste tam constans fama erat, ut senatus quaestionem de pollutis sacris decreuerit.

Quaestori ulterior Hispania obuenerit; ubi cum mandatu praetoris iure dicundo conuentus circumiret Gadisque uenisset, animaduersa apud Herculis templum Magni Alexandri imagine ingemuit et quasi pertaesus ignauiam suam, quod nihil dum a se memorabile actum esset in aetate, qua iam Alexander orbem terrarum

3 Tribunus Torr. 5 diminuerat M al. 12 et Casaub., sed Ω 15 a X

auxilia 2.n plur.: hjælpetropper

praefectus 2.m: øverste leder

nutans -tis ppa: vaklende; upålidelig

obtingo -tigi - 3.: tilfalder

per suffragia populi: "folkevalgt"

actor -oris 3.m: (her) fortaler (for = gen.)

iuuo iuui iutum 1.: hjælper, gavner, støtter

enixissime adv. Superlativ: meget energisk

nex -cis 3.f: død, drab

confugio -fugi -fugitum 3.: flygter hen til

in ciuitate: til deres borgerliv (= med borgerrettigheder)

rogatio -onis 3.f: lovforslag

amita 1.f: tante, faster (her Marius' enke)

defunctus ppp: afgået ved døden

rostra 2.n plur.: talerplatformen på Forum

refero - (t)tuli -latum: (her) "siger"

genus eris 3.n: fødsel; afkom/efterkommere

coniungo -iunxi -iunctum 3.: forbinder

Ancus Marius – Roms 4. konge

gens -tis 3.f: slægt, familie

Venus -eris 3.f

sanctitas -atis 3.f: ærværdighed, højhed

polleo - - 2.: har magt

caerimonia 1.f: hellighed, ukrænkelighed

duco duxi ductum 3.: (her) ægter

neptis 3.f: barnebarn; datter-datter

diuortium 2.n: skilsmisse

adultero 1.: begår ægteskabsbrud

opinor 1. dep.: tror, mener, antager

penetro 1.: trænger ind

caerimonia 1.f: (her) religiøs ceremoni (= Bona Dea-festen)

muliebris -e adj.: kvinde-

uestis 3.f: klædningsstykke; "tøj"

decerno -crevi -cretum 3.: bestemmer; (her) "nedsætter"

quaestio -onis 3.f: (her) "undersøgelseskommission"

polluo 3.: tilsmudser, besudler; krænker

obuenio 4.: tilfalder (ved lodtrækning)

ulterior adj. komparativ: hinsidig; *ulterior Hispania* = på den anden side af Ebro = Andalusien og det nuv. Portugal)

conuentus 4.m: forsamling af romerske borgere i en provins; "landdag"

mandatus 4.m: anmodning; pålæg, ordre

dicundo = dicendo

Gade(i)s -ium f plur. – den nuv. by Cadiz

animadverto -verti -versum 3.: bemærker

imago -inis 3.f: billede, portræt, buste

ingemo -ui - 3.: sukker

pertaedet -taesum est 2.: føler lede ved

ignavia 1.f: slaphed, sløvhed

subegisset, missionem continuo efflagitavit ad captandas quam primum maiorum rerum occasiones in urbe. 2 etiam confusum eum somnio proximae noctis — nam uisus erat per quietem stuprum matri intulisse — coiectores ad amplissimam spem incitauerunt arbitrium 5 terrarum orbis portendi interpretantes, quando mater, quam subiectam sibi uidisset, non alia esset quam terra, 8 quae omnium parens haberetur. decedens ergo ante tempus colonias Latinas de petenda ciuitate agitantes adiit, et ad audendum aliquid concitasset, nisi consules conscriptas in Ciliciam legiones paulisper ob id ipsum retinuissent.

9 Nec eo setius maiora mox in urbe molitus est: siquidem ante paucos dies quam aedilitatem iniret, uenit in suspicionem conspirasse cum Marco Crasso consulari, 15 item Publio Sulla et L. Autronio post designationem consulatus ambitus condemnatis, ut principio anni senatum adorirentur, et trucidatis quos placitum esset, dictaturam Crassus inuaderet, ipse ab eo magister equitum diceretur constitutaque ad arbitrium re publica 20

2 Sullae et Autronio consulatus restitueretur. meminerunt huius coniurationis Tanusius Geminus in historia, Marcus Bibulus in edictis, C. Curio pater in orationibus. de hac significare uidetur et Cicero in quadam ad Axium epistula referens Caesarem in consulatu confirmasse regnum, de quo aedilis cogitarat. Tanusius adiecit Crassum paenitentia uel metu diem caedi destinatum non obisse et idcirco ne Caesarem quidem signum, quod ab eo dari conuenerat, dedisse; conuenisse autem Curio ait, ut togam de umero dei- 30

3 ceret. idem Curio sed et M. Actorius Naso auctores sunt conspirasse eum etiam cum Gnaeo Pisone adulescente, cui ob suspicionem urbanae coniurationis provincia Hispania ultro extra ordinem data sit; pactum-

16 L.] *debut* P., *sic Pulm.* 26 cogitarat T', -ret rel., -rit Polak

subigo -egi -actum 3.: undertvinger

efflagito 1.: forlanger

continuo adv.: straks

missio -onis 3.f.; hjemsendelse; orlov

ad + gerundiv konstruktion: for at..

quam primum: så snart som muligt

somnium 2.n.: drøm

stuprum alicui inferre: begå blodskam

coiector -oris 3.m.: fortolker; drømmetyder

arbitrium 2.n.: afgørelse; magt, herredømme

portendo -tendi -tentum 3.: forudsiger, varsler

concito 1.: ansporer

paulisper adv.: et kort stykke tid

retineo 2.: holder tilbage

setius adv. omparativ ← *secus*: anderledes

molior 4. dep.: iværksætter; indlader mig på

ineo 4.: går ind i; tiltræder

aedilitas -atis 3.f.: ædil-embedet

consularis 3.m.: forhenværende konsul

ambitus 4.m.: ulovlig stemmehvervning

adorior 4. dep.: angriber

trucido 1.: slagter; myrder

placeo placitum est upers.: behager

invado -vasi -vasum 3.: bemægtiger mig

ipse = Cæsar

magister equitum 2.m.: rytteranfører (diktatorens næstkommanderende)

ad arbitrium – efter [deres] forgodtbefindende

memini (kun perf.): husker (m. gen.)

coniuratio -onis 3.f.: sammensværgelse

significo 1.: (her) hentyder til

regnum 2.n.: (her negativt) tyranni

cogito 1.: (her) planlægger

aedilis -is 3.m.: ædil

adicio -ieci -iectum 3.: tilføjer

ob-eo 4.: kommer til en fastsat tid

paenitentia 1.f.: fortrydelse, anger

metus 4.m.: frygt

caedes -is 3.f.: drab

idcirco adv.: derfor

conuenit upers.: det var aftalt

aio ufuldstændigt verbum: hævder; siger

umerus 2.m.: skulder

deicio -ieci -iectum 3.: kaster ned

auctor -oris 3.m.: ophav/kilde til (m. aci)

adulescens -tis 3.m.: ung mand

urbanus adj.: (her) i Rom

ultra adv.: uopfordret

extra ordinem (her) ekstraordinært

pactum est (her) aftalen var, at ...

foris adv.: udenfor; i udlandet

que ut simul foris ille, ipse Romae ad res novas con-
surgerent, per †Ambranos et Transpadanos; destitutum
utriusque consilium morte Pisonis.

Aedilis praeter comitium ac forum basilicasque etiam 10
5 Capitolium ornauit porticibus ad tempus extractis, in
quibus abundante rerum copia pars apparatus expone-
retur. uenationes autem ludosque et cum collega et
separatim edidit, quo factum est, ut communium quo-
que inpensarum solus gratiam caperet nec dissimularet
10 collega eius Marcus Bibulus; evenisse sibi quod Pol-
luci: ut enim geminis fratribus aedes in foro
constituta tantum Castoris uocaretur, ita suam
Caesarisque munificentiam unius Caesaris dici.
adiecit insuper Caesar etiam gladiatorium munus, sed 2
15 aliquanto paucioribus quam destinauerat paribus; nam
cum multiplici undique familia comparata inimicos ex-
terruisset, cautum est de numero gladiatorum, quo ne
maiores cuiquam habere Romae liceret.

Conciliato populi fauore temptauit per partem tri- 11
20 bunorum, ut sibi Aegyptus prouincia plebi scito dare-
tur, nactus extraordinarii imperii occasionem, quod
Alexandrini regem suum socium atque amicum a se-
natu appellatum expulerant resque uulgo inprobabatur.
nec obtinuit aduersante optimatum factione: quorum
25 auctoritatem ut quibus posset modis in uicem demi-
nueret, tropaea Gai Mari de Iugurtha deque Cimbris
atque Teutonis olim a Sulla disiecta restituit atque in
exercenda de sicaris quaestione eos quoque sicariorum
numero habuit, qui proscriptione ob relata ciuium
30 Romanorum capita pecunias ex aerario acceperant, quam-
quam exceptos Cornelis legibus. subornauit etiam qui 12
Gaius Rabirio perduellionis diem diceret, quo praecipuo
adiutore aliquot ante annos Luci Saturnini seditiosum

2 Lambranos *Sabell.*, Ambranos *Beroald.* (-as al.), Am-
barros *Urlichs*, Aruernos *Momms.*, Campanos *Madv.* 23 im-
probabatur *T.*, improbatur (inp- *M*) *rel.* 33 auctore *M*¹,
auctore *GX*¹

consurgo -surrexi -surrectum 3.: rejser mig op

ad res novas conurgerent: de skulle starte en
opstand/revolution

Ambrani 2.m plur. – stamme i Ligurien (Nord-
italien)

Transpadani 2.m plur. – stamme ”på den anden
side af Po” (omkring Verona)

destituo 3.: lader stå; (her) går i vasken

orno 1.: udsmykker

porticus 4.m: hal, søjlegang

ad tempus extractis – ”opført til lejligheden”

apparatus 4.m: udstyr (her. gen.)

expono 3.: stiller frem (til beskuelse)

uenatio -onis 3.f: dyrekamp, dyreshow

ludi 2. m plur.: festlege

edo -didi -ditum 3.: giver (= betaler for)

gratiam capere: får hele takken for ngt. (= gen.)

coomunis adj.: fælles

inpensa 1.f: udgift

dissimulo 1.: gør ulig; lader som om ngt. Ikke er
= forsøger at skjule

Pollux & Castor – tvillingeguderne Dioskurerne,
der havde tempel på Forum

aedes -is 3.f: tempel

munificentia 1.f: gavmildhed

munus gladiatorium 3.n: gladiatorlege

paucus adj.: fåtallig

destino 1.: fastsætter, bestemmer

familia 1.f: (her) skare/trop [af gladiatorer]

comparo 1.: samler, skaffer

exterreo 2.: skræmmer

magister equitum 2.m: rytteranfører
(diktatorens næstkommanderende)

caveo cavi cautum 2.: fastsætter bestemmelse
om

licet -ui/itum est 2 upers.: det er tilladt

concilio 1.: stemmer venlig; opnår, vinder

tempto 1.: forsøger

scitum 2.n: vedtagelse, beslutning

nanciscor nactus sum 3. dep.: opnår, får

imperium 2.n: befaling

expello -puli -pulsum 3.: forjager

inprobo 1.: misbilliger

vulgo adv.: overalt

obtineo 2.: opnår

factio -onis 3.f: fraktion

adversor 1. dep.: modarbejder, modsætter
(mig)

auctoritas -atis 3.f: (her) magt/indflydelse

deminuo 3.: formindsker

in vicem – til gengæld

tropheum 2.n: sejrstegn

sicarius 2.m: drabsmand; (snig)morder

refero -(t) tuli -latum: bringer tilbage

aerarium 2.n: statskassen

perduellio -onis 3.f: højforræderi

tribunatum senatus coercuerat, ac sorte iudex in reum ductus tam cupide condemnauit, ut ad populum uocanti nihil aeque ac iudicis acerbitas profuerit. de-
 13 posita prouinciae spe pontificatum maximum petit non sine profusissima largitione; in qua reputans magnitudinem aeris alieni, cum mane ad comitia descenderet, praedixisse matri osculanti fertur domum se nisi pontificem non reuersurum. atque ita potentissimos duos competitores multumque et aetate et dignitate antecedentes superauit, ut plura ipse in eorum
 14 Praetor creatus, detecta coniuratione Catilinae senatuque uniuerso in socios facinoris ultimam statuente poenam, solus municipatim diuidendos custodiendosque publicatis bonis censuit. quin et tantum metum iniecit asperiora suadentibus, identidem ostentans quanta eos in posterum a plebe Romana maneret inuidia, ut Decimum Silanum consulem designatum non piguerit sententiam suam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire, uelut grauius atque ipse sensisset exceptam.
 2 obtinisset adeo transductis iam ad se pluribus et in his Cicerone consulis fratre, nisi labantem ordinem confirmasset M. Catonis oratio. ac ne sic quidem impedire rem destitit, quoad manus equitum Romanorum, quae armata praesidii causa circumstabat, inmoderatus
 25 perseueranti necem comminata est, etiam strictos gladios usque eo intentans, ut sedentem una proximi deseruerint, uix pauci complexu togaque obiecta protexerint. tunc plane deterritus non modo cessit, sed et in reliquum anni tempus curia abstinuit.
 15 Primo praeturae die Quintum Catulum de refectione Capitoli ad disquisitionem populi uocauit rogatione promulgata, qua curationem eam in alium transferebat; uerum impar optimatum conspirationi, quos relicto statim nouorum consulum officio frequentes obstina-

diem dicere alicui – stævne en for... (= til en bestemt dato)

adiutor -oris 3.m: hjælper

sediciosus adj.: oprørsk

coerceo -ui -itum 2.: omslutter; "tøjler"

sors-tis 3.f: et lod; *sorte* – ved lodtrækning

iudex -icis 3.m: dommer

cupide adv.: (her) "partisk"

prosum -fui: gavner (m. dat.)

acerbitas -atis 3.f: strenghed

provoco 1.: appellerer

pontificatus maximus 4.m: embedet som ypperstepræst

profusus adj.: ødsel, overdådig

largitio -onis 3.f: gavmildhed; "bestikkelse"

reputo 1.: overvejer; tager i betragtning

aer alienus 3.m: "gæld"

osculor 1. dep.: kysser

potens -tis adj.: mægtig

antecedo -cessi -cessum 3.: (her) overgår

suffragium 2.n: stemme (ved valg)

uterque pron: hver især

coniuratio -onis 3.f: sammensværgelse

facinus -oris 3.n: forbrydelse

poena ultima 1.f: dødsstraf

bona 2.n plur.: ejendele

custodio 4.: tager i forvaring

publico 1.: beslaglægger, konfiskerer

asper adj.: streng

suadeo suasi suasum 2.: tilråder, foreslår

identidem adv.: Gang på gang

invidia 1.f: forbitrelse

maneo -si -sum 2.: venter på (m. akk.)

piget -uit 2.: upers.: det ærgrer/irriterer (m. akk. & gen.); (her) "ikke var uvillig til"

lenio 4.: lindrer; formilder

turpis -e adj.: skændig, vanærende

obtineo 2.: indehaver; (her) "sejrer" (irrealis)

tra[ns]duco -duxi -ductum 3.: fører over

frater Ciceronis – Quintus

labo 1.: vakler

ordo -inis 3.m: række, gruppe; her = senatet

confirmo 1.: styrker, bekræfter

desisto -stiti -stitum 3.: afstår fra, holder op med

impedio 4.: lægger hindringer i vejen for

quoad adv.: indtil

manus 4.f: (her) skare

circumsto 1.: står i en ring udenom

praesidium 2.n: beskyttelse, værn

comminor 1. dep.: truer m. ngt.

nex necis 3.f; død, drab

refectio -onis 3.f: genopførelse

disquisitio -onis 3.f: forhør, undersøgelse

promulgo 1.: offentliggør

tosque ad resistendum concucurrisset cernebat, hanc quidem actionem deposuit. ceterum Caecilio Metello 16 tribuno plebis turbulentissimas leges aduersus collegarum intercessionem ferenti auctorem propugnatorem-
 5 que se pertinacissime praestitit, donec ambo administratione rei publicae decreto patrum submouerentur. ac nihilo minus permanere in magistratu et ius dicere ausus, ut comperit paratos, qui ui ac per arma prohiberent, dimissis lictoribus abiectaue praetexta domum
 10 clam refugit pro condicione temporum quieturus. multitudinem quoque biduo post sponte et ultro confluentem operamque sibi in adserenda dignitate tumultuosius pollicentem conpescuit. quod cum praeter opinionem euenisset, senatus ob eundem coetum festinato coactus
 15 gratias ei per primores uiros egit accitumque in curiam et amplissimis uerbis conlaudatum in integrum restituit inducto priore decreto.

Recidit rursus in discrimen aliud inter socios Catilinae nominatus et apud Nouium Nigrum quaestorem
 20 a Lucio Vettio indice et in senatu a Quinto Curio, cui, quod primus consilia coniuratorum detexerat, constituta erant publicae praemia. Curius e Catilina se cognouisse dicebat, Vettius etiam chirographum eius Catilinae datum pollicebatur. id uero Caesar nullo modo tolerans
 25 dum existimans, cum inplorato Ciceronis testimonio quaedam se de coniuratione ultro ad eum detulisse docuisset, ne Curio praemia darentur effecit; Vettium pignoribus captis et direpta supellectile male mulcatum ac pro rostris in contione paene discerptum
 30 coiecit in carcerem; eodem Nouium quaestorem, quod compellari apud se maiorem potestatem passus esset.

Ex praetura ulteriorem sortitus Hispaniam retinentes creditores interuentu sponsorum remouit ac

5 administratione Ω (ab adm- G5, ministracione Q), corr. 5
 20 Iudice Lambin. 22 curio MGX' (corr. V in marg.)
 28 multatum X'T

impar adj.: ulig, ikke jævnbyrdig med (m. dat.)

officium 2.n: tjeneste, venlighed

cerno crevi cretum 3.: skelner, opfatter

concurro -curri -cursum 3.: stimler sammen

actio -onis 3.f: (her) forslag

depono -posui -positum 3.: (her) opgiver

ceterum adv.: i øvrigt, men

pertinaciter adv.: vedholdende, hårdnakket

praesto -stiti -stitum/-statum 1.: står foran; (her) garanterer

intercessio -onis 3.f: indsigelse, protest

propugnator -oris 3.m: forsvarer; beskytter

donec adv.: indtil

submoveo 2.: fjerner (fra ngt. → sep. abl.)

decretum patrum 2.n: senatsbeslutning

nihilo minus – ikke desto mindre

audeo ausus sum 2.: vover

comperio -peri -pertum 3.: konstaterer, erfarer (m. aci som obj. *paratos [esse], qui...*)

vis 3.f: styrke, kraft

refugio -fugi -fugitum 3.: flygter tilbage

clam adv.: i hemmelighed; skjult

quiesco -vi -tum 3.: hviler (mig); holder lav profil

compesco -ui – 3.: holder i ave, tæmmer

biduum 2.n: tidsrum på 2 dage

sponte 3.f (kun i abl.) – af sig selv

ultro adv.: uopfordret

confluo -xi -ctum 3.: strømmer sammen

polliceor -itus 2. dep.: tilbyder, lover

coetus 4.m: forsamling; opløb

cogo coegi coactum 3.: samler, kalder sammen

accio -civi -citum 4.: tilkalder

integer -ra -rum adj.: urørt, uskadt

recido -cidi -casum 3.: falder tilbage

discrimen -inis 3.n: (her) kritisk situation

index -icis 3.m: angiver

coniurati subst. ptc.: "de sammensvorne"

detego -texi -tectum 3.: afdækker, blotter

polliceor -itus 2. dep.: tilbyder, lover

chirographum 2.n: håndskrevet notat

doceo -ui -tum 2.: belærer; godtgør

imploro 1.: anråber; på beråber sig

ultro adv.: uopfordret

defero -tuli -latum 3.: overbringer

praemium 2.n: belønning

efficio -feci -fectum 3.: udvirker, bevirker

pignus 3.n: pant

supellex -lectilis 3.f: husgeråd

mulco 1.: prygler, mishandler

male adv. - her forstærkende til *mulcatum* – "gennembanket"

paene adv.: næsten

discerpo 3.: sønderdeler; flår fra hinanden

contio -onis 3.f: (her) folkemøde

sortior 4. dep.: trækker lod

neque more neque iure, ante quam prouinciae or[di]narentur, profectus est: incertum metune iudicii, quod priuato parabatur, an quo maturius sociis inplorantibus subueniret; pacataque prouincia pari festinatione, non expectato successore ad triumphum simul con-
 2 sulatumque decessit. sed cum edictis iam comitis ratio eius haberi non posset nisi priuatus introisset urbem, et ambienti ut legibus solueretur multi contra dice-
 19 rent, coactus est triumphum, ne consulatu excluderetur, dimittere. e duobus consulatus competitoribus, 10 Lucio Luceio Marcoque Bibulo, Luceium sibi adiunxit, pactus ut is, quoniam inferior gratia esset pecuniaque polleret, nummos de suo communi nomine per centurias pronuntiaret. qua cognita re optimates, quos metus ceperat nihil non ausurum eum in summo magi-
 15 stratu concordi et consentiente collega, auctores Bibulo fuerunt tantundem pollicendi, ac plerique pecunias contulerunt, ne Catone quidem abnuente eam largitionem e re publica fieri.
 2 Igitur cum Bibulo consul creatur. eandem ob cau- 20 sam opera ab optimatibus data est, ut prouinciae futuris consulibus minimi negotii, id est siluae callesque, decernerentur. qua maxime iniuria instinctus omnibus officiis Gnaeum Pompeium adsectatus est offensum patribus, quod Mithridate rege uicto cunctantius confirmarentur acta sua; Pompeioque Marcum Crassum
 25 reconciliauit ueterem inimicum ex consulatu, quem summa discordia simul gesserant; ac societatem cum utroque iniit, ne quid ageretur in re publica, quod displicuisset ulli e tribus. inito honore primus omnium
 20 instituit, ut tam senatus quam populi diurna acta conficerent et publicarentur. antiquum etiam re<(t)>tulit morem, ut quo mense fasces non haberet, accensus ante

1 ornarentur *Lambin.* 14 optimates *M* 17 pollicenti
MGX' 23 instigatus *Bentl.* 24 assecutus *corr. ex* adsecutus *M* 30 primum *Modd.* 31 conficerentur *T'*

sponsor -oris 3.m: garant, kaudionist
ordino 1.: opstiller i orden; indretter; udruster
proficiscor -profectus sum 3. dep.: drager fasted
 -ne konj.: om
iudicium 2.n: retssag
matures adj.: rettidig; *quo maturius* – for desto tidligere
subuenio 4.: kommer til hjælp/undsætning
imploro 1.: anråber om hjælp
paco 1.: bringer til fred; "undertvinger"
par -aris adj.: lig; "samme"
dedeco -cessi -cessum 3.: går væk; forlader
edico 3.: bekendtgør, offentliggør
comitia 2.n plur.: folkeforsamling
ration -onis 3.f: (her) kandidatur
introeo -ivi/-ii -itum 4.: går ind i
ambio 4.: går rundt for at bede om ngt. (som oftest for at hverve stemmer) → *ut-sætn.*
contradico 3.: taler imod (m. dat.)
cogo coegi coactum 3.: tvinger
excludo 3.: udelukker (m. sep. abl.)
adiungo -iunxi -iunctum 3.: knytter til sig
paciscor pactus sum 3. dep.: træffer en aftale
polleo – 2.: er stærk, har magt
pronuntio 1.: fremsætter løfter om, udlover
concors -dis adj.: enig, samtykkende
polliceor 2. dep.: tilbyder, lover
tantusdem adj.: lige så stor, lige så megen

confero -tuli -latum 3.: bringer sammen, bidrager med
abnuo -i – 3.: afslår, afviser, benægter (m. aci)
largitio -onis 3.f: gavmildhed; (her) bestikkelse
e re publica – efter statens tarv/til gavn for staten
creo 1.: vælger til
operam dare – arbejde ihærdigt på → *ut-sætn.*
decerno 3.: bestemmer; her passiv: blev bestemt for/tildelt
negotium 2.n: (her) forretningsinteresse
callis 3.m: sti, græsgang i bjergene; bjergterræn
instinguo -stinxi -stinctum 3.: tilskynder
iniuria 1.f: uretfærdighed, forurettelse
adsector -atus sum 1. dep.: gør min opvartning; slutter mig til
officium 2.n: tjeneste, ydelse
offensus adj.: stødt, fornærmet (m. dat.)
acta 2.n plur.: anordninger, bestemmelser
cunctantius adv. i komparativ: temmelig langsommeligt (= "blev syltet")
reconcilio 1.: forsoner
vetus -eris adj.: gammel
inimicus 2.m: uven, fjende
discordia 1.f: uoverensstemmelse
gero gessi gestum 3.: bærer; (her) beklæder (et embede)
displiceo 2.: mishager
diurnus adj.: som hører til én dag: "dagligt"
accensus 2.m: adjutant

eum iret, lictores pone sequerentur. lege autem agraria promulgata obnuntiantem collegam armis foro expulit ac postero die in senatu conquestum nec ququam reperto, qui super tali consternatione referre aut censere aliquid auderet, qualia multa saepe in levioribus turbis decreta erant, in eam coegit desperationem, ut, quoad potestate abiret, domo abditus nihil aliud quam per edicta obnuntiaret.

Vnus ex eo tempore omnia in re publica et ad 2 arbitrium administravit, ut nonnulli urbanorum, cum quid per iocum testandi gratia signarent, non Caesare et Bibulo, sed Iulio et Caesare consulibus actum scribebant bis eundem praeposcentes nomine atque cognomine, utque vulgo mox ferrentur hi uersus <FPR p. 330>: 15 non Bibulo quiddam nuper sed Caesare factum est:

nam Bibulo fieri consule nil memini. campum Stellatam maioribus consecratum agrumque 3 Campanum ad subsidia rei publicae vectigalem relictum diuisit extra sortem ad uiginti milibus ciuium, quibus 20 terni pluresue liberi essent. publicanos remissionem petentis tertia mercedum parte releuauit ac, ne in locatione nouorum uectigalium inmoderatus licerentur, propalam monuit. cetera item, quae cuique libuissent, 25 dilargitus est contra dicente nullo ac, si conaretur quis, absterrito. Marcum Catonem interpellantem extrahi curia per lictorem ducique in carcerem iussit. Lucio Lucullo liberius resistenti tantum calumniarum metum iniecit, ut ad genua ultro sibi accideret. Cicerone in 30 iudicio quodam deplorante temporum statum Publium Clodium inimicum eius, frustra iam pridem a patribus ad plebem transire nitentem, eodem die horaque nona transduxit. postremo in uniuersos diuer-

13 bis usque cognomine del. Lips. proponentes ed. Torr. 1578 15 quidquam (uel quicq-) edd. cum codd. deter. 18 stellatum T' 20 ad Casaub., ac Ω 24 libuisset Bentl.

pone adv.: bagved

promulgo 1.: bekendtgør et lovforslag forud for afstemningen

obnuntio 1.: melder et dårligt varsel

expello -puli -pulsum 3.: fordriver (fra = abl.)

conqueror -questus sum 3. dep.: beklager mig over

reperio -pperi -pertum 4.: finder

consternation -onis 3.f.: forvirring, tumult

talis -e adj.: sådan en

censeo 2.: (her) stiller et forslag

decerne -crevi -cretum 3.: (her) vedtage senatsbeslutning(er)

levior adj. i komparativ: (her) mindre alvorlig

turba 1.f.: (her) optøjer

abditus adj.: skjult

potestate abeo: fratræder et embede (abl.)

ad arbitrium: efter forgodtbefindende

urbanus 2.m.: byboer; romer

testandi gratia: for at bevidne (m. gen.)

signo 1.: underskriver (ved at sætte sit segl)

vulgo adv.: overalt, alle vegne

versus 4.m.: vers (her plur.)

campus Stellatus 2.m.: den stellatiske slette (N for Volturnus)

vectigalis -e adj.: afgiftspligtig

extra sortem – uden lodtrækning

terni pluresve – tre eller flere

relevo 1.: letter; befrier; eftergiver

publicanus 2.m.: skatteforpagter

remissio -onis 3.f.: tilbagesendelse; eftergivelse

merces -edis 3.f.: betaling, pris

moneo ne – advarer mod at...

propalam adv.: i fuld offentlighed

inmoderatus adv.: ubehersket

liceor 2. dep.: byder på noget (ved auktion)

vectigal -alis 3.n.: skat

dilargior -itus sum 4. dep.: forærer væk

libet -uit/-itum est 2. upers.: det er tiltalende (for → dat.)

contra nullo dicente – absa abla – idet ingen modsagde [ham]

conoar 1. dep.: forsøger, prøver

absterreo 2.: afskrækker: her ppp til abs. abl.

Interpello 1.: afbryder en talende; kommer med indsigelser

extraho -traxi -tractum 3.: trækker ud af (m. sep. abl.); her præs. inf. pas.

carcer -eris 3.m.: fængsel

resisto -stiti 3.: gør modstand; siger imod

liberius adv. i komparativ: temmelig frimodigt

calumnia 1.f.: falsk anklage

accido -cidi 3.: (her) falder ned

genu -us 3.n.: knæ

deploro 1.: begræder; beklager mig over

frustra adv.: forgæves

nitor -nisus/nixus sum 3. dep.: stræber efter

sae factionis <indicem . . . .> inductum praemiis, ut se de inferenda Pompeio nece sollicitatum a quibusdam profiteretur productusque pro rostris auctores ex compacto nominaret; sed uno atque altero frustra nec sine suspicione fraudis nominatis desperans tam praecipitis consilii euentum intercepisse ueneno indicem creditur.

21 Sub idem tempus Calpurniam L. Pisonis filiam successuri sibi in consulatu duxit uxorem suamque, Iuliam, Gnaeo Pompeio conlocavit repudiato priore sponso Serulio Caepione, cuius uel praecipua opera paulo ante Bibulum inpugnauerat. ac post nouam adfinitatem Pompeium primum rogare sententiam coepit, cum Crasum soleret essetque consuetudo, ut quem ordinem interrogandi sententias consul Kal. Ianuariis instituiset, eum toto anno conseruaret.

22 Socero igitur generoque suffragantibus ex omni prouinciarum copia Gallias potissimum elegit, cuius emolumento et oportunitate idonea sit materia triumphorum. et initio quidem Galliam Cisalpinam Illyrico adiecto lege Vatinia accepit; mox per senatum Comatam quoque, ueritis patribus ne, si ipsi negassent, populus et hanc daret. quo gaudio elatus non temperauit, quin paucos post dies frequenti curia iactaret, inuitis et gementibus aduersaris adeptum se quae concupisset, proinde ex eo insultaturum omnium capitibus; ac negante quodam per contumeliam facile hoc ulli feminae fore, responderit quasi adludens: in Suria quoque regnasse Sameram in magnamque Asiae partem Amazonas tenuisse quondam.

23 Functus consulatu Gaio Memmio Lucioque Domitio praetoribus de superioris anni actis referentibus cognitionem senatui detulit; nec illo suscipiente triduoque

1 <indicem subornauit Vettium> Roth (induxit pro inductum Steph., induxit Vettium Urs.) 8 consulatum X 17 Galliam et tum quae et pro cuius Bentl. cuius — idoneas et materia I. Gronov. (sibi pro et Madv.), quouis — idoneas sibi et materiam Polak, alii aliter 27 responderet Torr.

induco -dixi -ductum 3.: tilskynder

praemium 2.n: (her) betaling

profiteor se – erklærer sig (..opfordret til at påføre Pompejus drab)

nex -cis 3.f: drab, mord

sollicito 1.: vækker; opfordrer, tilskynder

produco -dixi -ductum 3.: fører frem

compactum 2.n: aftale

fraus -dis 3.f: bedrageri; uærligt spil

praecipitus adj.: hovedkulds

despero 1.: opgiver håbet

eventus 4.m: (her) gunstigt udfald

intercipio 3.: (her) rydder af vejen

venenum 2.n: middel (= gift)

index -icis 3.m: angiveren

succedo 3.: følger efter (m. dat.)

repudio 1.: afviser, afslår; forsmår

sponsus 2.m: forlovet mand

conloco 1.: bortgifter

inpugno 1.: bekæmper, angriber

adfinitas -atis 3.f: slægtskab

instituo 3.: indfører

conseruo 1.: bevarer, opretholder

socer -eri 2.m: svigerfader

gener -eri 2.m: svigersøn

suffragor 1. dep.: stemmer for ens valg

eligo -legi -lectum 3.: (ud)vælger

potissimus adj. i superlativ: den som foretrækkes fremfor andre

copia 1.f: mængde; overflod

Gallia 1.f: Gallien (her plur. *Cisalpina* og *Transalpina*)

Illyricum 2.n: Illyrien = Balkanhalvøens Adriaterhavskyst m. bagland = Slovenien, Kroatien, Serbien og Albanien

emolumentum 2.n: gevinst, vinding

idoneus adj.: egnet

Gallia Comata 1.f: Langhårgallien = Gallien N for Alperne = *Gallia Transalpina*

effero extuli elatum 3.: bærer, fører; her ppp "henført"

gaudium 2.n: glæde

non tempero quin: kan ikke afholde sig ikke fra at...

iacto 1.: fremfører, ytrer; "slynger ud"

frequens adj.: (her) tætpakket

adipiscor -eptus 3. dep.: indhenter, når

gemeo 3.: sukker, stønner; beklager sig

proinde adv.: følgelig; på samme måde

insulto 1.: springer op på; optræder uforskammet over for en

caput -itis 3.n: hoved

contumelia 1.f: hånsord, foragt

adludo 3.: leger med; er med på spøgen

teneo 2.: holder; (her) er herre over

fungor functus sum 3. dep.: fuldender (m. abl.)

suscipio -cepi -ceptum 3.: tager fat på, påbegynder

per inritas altercationes absumpto in provinciam abiit. et statim quaestor eius in praeiudicium aliquot criminibus arreptus est. mox et ipse a Lucio Antistio tr. pl. postulatus appellato demum collegio optinuit, cum rei publicae causa abesset reus ne fieret. ad securitatem 2 ergo posteriori temporis in magno negotio habuit obligare semper annuos magistratus et e petitoribus non alios adiuuare aut ad honorem pati peruenire, quam qui sibi recepissent propugnatos absentiam suam; 10 cuius pacti non dubitavit a quibusdam ius iurandum atque etiam syngrapham exigere. sed cum Lucius Domitius consulatus candidatus palam minaretur consulem se effecturum quod praetor nequisset adempturumque ei exercitus, Crassum Pompeiumque in urbem provinciae 15 suae Lucam extractos compulit, ut detrudendi Domitii causa consulatum alterum peterent, perfecitque utrumque, ut in quinquennium sibi imperium prorogaretur. qua fiducia ad legiones, quas a re publica acceperat, 2 alias privato sumptu addidit, unam etiam ex Transalpinis conscriptam, uocabulo quoque Gallico — Alauda 20 enim appellabatur —, quam disciplina cultuque Romano institutam et ornatam postea uniuersam ciuitate donauit. nec deinde ulla belli occasione, <ne> iniusti quidem ac periculosi abstinuit, tam foederatis quam 3 festis ac feris gentibus ultro laccessitis, adeo ut senatus quondam legatos ad explorandum statum Galliarum mittendos decreuerit ac nonnulli dedendum eum hostibus censuerint. sed prospere [de]cedentibus rebus et saepius et plurimum quam quisquam umquam dierum

9 pepigissent X 11 syngraphum X 16 peteret MGR
(inde alter eorum pro alterum Salm., uterque G. Becker delens
utrumque) perfecitque utrumque et ut X, et ut et tum per-
fecitque utrumque post prorogaretur VG³, et ut (om. perf. utr.) Q,
fecitque per utrumque ut ε, perf. utcumque ut Bentley, perf. per
utrumque ut Roth 19 addit MG^V 23 <ne> Erasm.
28 cedentibus ε

triduum 2.n: tre dage

irritus adj.: forgæves, unyttig

altercatio -onis 3.f: ordveksling, strid, skænderi

absumo -sumpsi -sumptum 3.: opbruger; (her)
"spilder"

praeiudicium 2.n: præjudikat (= dom, der
danner præcedens)

arripio 3.: angriber

crimen -inis 3.n: beskyldning, anklage

tr.pl. = *tribuno plebis*

postulo 1.: anklger

demum adv.: endelig, omsider

optineo 2.: opnår (*ne* = at ikke..)

reus 2.m: anklaget; m. *fio*: blive anklaget

obligo 1.: binder om; (her) knytter til sig

propugno 1.: forsvarer

paciscor pactus sum 3. dep.: træffer en aftale;
slutter en overenskomst

ius iurandum 3.n: løfte aflagt ved ed

syngrapham exigere: at kræve en skriftlig
kontrakt

minor 1. dep: truer (m. aci)

palam adv.: offentligt

efficio -feci -fectum 3.: gennemfører

nequeo 4.: kan ikke

adimo -emi -emptum 3.: fratager

compello -puli -pulsum 3.: driver sammen;
bevæger til ngt.; "får til ngt."

extraho -traxi -tractum 3.: trækker ud; "henter"

Luca – by i Etrurien = moderne Lucca Ø for Pisa

detrudo 3.: presser/tvinger væk (gerundivkon-
struktion styret i gen. af *causa*)

perficio 3.: gennemfører; "trumfer igennem"

uterque pron.: hver især af to, begge

prorogo 1.: forlænger

in quinquennium – med/i fem år

fiducia 1.f: tillid, tiltro

addo -didi -ditum 3. lægger til, tilføjer

sumptus 4.m: udgift, bekostning

vocabulum 2.n: benævnelse; navn

Alauda – keltisk for lærke (= mærke på deres
hjelme)

cultus 4.m: levemåde

dono 1.: tildeler én ngt.

civitas -atis 3.f: borgerskab

abstineo 2.: afholder mig fra (m. abl.)

iniustus adj.: uretfærdig

periculosus adj.: farlig

laccio -ivi -itum 3.: udfordrer til kamp

foederatus adj.: forbunden, allieret

infestus adj.: fjendtlig

ferus adj.: vild, utæmmet

ultro adv.: (her) uden grund

adeo ut – i et sådant omfang at...

decerno -crevi -cretum 3.: beslutter (i senatet)

dedendum – gerundiv ← *do*

censeo -sui -sum 2.: (her) stiller forslag om

25 supplicationes impetrauit. gessit autem nouem annis, quibus in imperio fuit, haec fere.

Omnem Galliam, quae saltu Pyrenaeo Alpibusque et monte Cebenna, fluminibus Rheno ac Rhodano continetur patetque circuitu ad bis et tricies centum milia passuum, praeter socias ac bene meritas ciuitates in prouinciae formam redegit, eique $\overline{\text{cccc}}$ in singulos annos stipendii nomine inposuit. Germanos, qui trans Rhenum incolunt, primus Romanorum ponte fabricato adgressus maximis adfecit cladibus; adgressus est et Britannos ignotos antea superatisque pecunias et obsides imperauit; per tot successus ter nec amplius aduersum casum expertus: in Britannia classe ui tempestatis prope absumpta et in Gallia ad Gergouiam legione fusa et in Germanorum finibus Titurio et Aurunculeio legatis per insidias caesis.

26 Eodem temporis spatio matrem primo, deinde filiam, nec multo post nepotem amisit. inter quae, consternata Publi Clodi caede re publica, cum senatus unum consulem nominatimque Gnaeum Pompeium fieri censuisset, egit cum tribunis plebis collegam se Pompeio destinantibus, id potius ad populum ferrent, ut absentibus, quandoque imperii tempus expleri coepisset, petitio secundi consulatus daretur, ne ea causa maturius et inperfecto adhuc bello decederet. quod ut adeptus est, altiora iam meditans [s]et spei plenus nullum largitionis aut officiorum in quemquam genus publice priuatimque omisit. forum de manubiis incohauit, cuius area super sestertium milies constitit. munus populo epulumque pronuntiauit in filiae memoriam, quod ante eum nemo. quorum ut quam maxima expectatio esset,

3 a saltu T 5 centena Eutr. VI 17, 3 6 socios MGT
7 numerus, quem solus seruauit V, erasus in M, om. rel. (quadringenties Eutr.) 8 nomina X, nomen T 12 per] inter Eutr. 26 et Q5, sed rel. 31 maxima G, -me rel. (cum maxime Bentl.)

supplicatio -onis 3.f: (her) takkefest

gero gessi gestum 3.: (her) udfører

novem num.: ni

saltus 4.m: bjerg(egn)

redigo -egi -actum 3.: driver tilbage; (her m. in prouinciae formam = gør til en provins)

contineo 2.: omslutter

mons Cebenna – Cevennerne

pateo -ui 2.: (her) strækker sig

circuitus 4.m: omfang; omkreds

tricies adv.: tredive gange

ei = Galliae

$\overline{\text{cccc}}$ *quadringenties centena millia* = 40 mio. sestertier

stipendium 2.n: afgift | penge, tribut, skat

inponi -posui -positum 3.: (her) pålægger

adgregior -gressus sum 3. dep.: angriber

adficio -feci -fectum 3.: (her) tilføjer (m. ab.)

clades -is 3.f: ulykke, skade; (her) nederlag

obses -idis 3.m/f: gidsel

successus 4.m: held, fremgang

ter adv.: tre gange

casus aduersus 4.m: uheld

tempestas -atis 3.f: uvejr, storm

absumo -sumpsi -sumptum 3.: (her) ødelægger, tilintetgør

fundo fusi fusum 3.: (mil.) fordriver, slår på flugt

insidiae 1. f plur.: baghold

nepos -otis 3.m: barnebarn

omitto -misi -missum 3.: mister

consterno 1.: bringer i angst og forvirring

nominatim adv.: med navns nævnelse

egit (← *ago* – "forhandlede han[Cæsar] med folketribunerne om, at de hellere...")

destinantibus .... – der havde udpeget ham til kollega til Pompeius

petitio -onis 3.f: ansøgning

expleo 2.: udfylder; opfylder; (her) udløber

maturius adv.: i utide

decedo -cessi -cessum 3.: drager bort

inperfecto adhuc bello – abl. abl. – idet krigen endnu ikke var kæmpet til ende

adipiscor -eptus sum 3. dep.: opnår

meditor 1. dep.: overvejer; "pønser på"

plenus adj.: fuld, fyldt med (m. gen.)

largitio -onis 3.f: gavmildhed; "bestikkelse"

genus -eris 3.n: (her) slags, art

incho 1.: påbegynder

manubiae 1.f plur.: de penge, der kommer ind ved salg af krigsbytte (især feltherrens)

super præp. m. akk.: over, mere end

mil(l)ies adv.: tusinde gange; her ellipse for *centene milia* = 100 mio.

pronuntio 1.: erklærer; "lover"

munus -eris 3.n: festspil (især gladiatorlege)

epulum 2.n: offentligt festmåltid

quam maximus – så stor som mulig

ea quae ad epulum pertinerent, quamuis macellaris
 ablocata, etiam domesticatim apparabat. gladiatores 3
 notos, sicubi infestis spectatoribus dimicarent, ui ra-
 piendos reseruandosque mandabat. tirones neque in ludo
 5 neque per lanistas, sed in domibus per equites Ro-
 manos atque etiam per senatores armorum peritos eru-
 diebat, precibus enitens, quod epistulis eius ostendi-
 tur, ut disciplinam singulorum suscipere ipsique dic-
 tata exercentibus darent. legionibus stipendium in
 10 perpetuum duplicauit. frumentum, quotiens copia es-
 set, etiam sine modo mensuraque praebuit ac singula
 interdum mancipia e praeda uiritim dedit. ad reti- 27
 nendam autem Pompei necessitudinem ac uoluntatem
 Octauiam sororis suae neptem, quae Gaius Marcello
 15 nupta erat, condicionem ei detulit sibiue filiam eius
 in matrimonium petit Fausto Sullae destinatum. om-
 nibus uero circa eum atque etiam parte magna senatus
 gratuito aut leui faenore obstrictis, ex reliquo quo-
 que ordinum genere uel inuitatos uel sponte ad se
 20 commeantis uberrimo congiario prosequabatur, liberos
 insuper seruulosque cuiusque, prout domino patrono
 grati qui esset. tum reorum aut obaeratorum aut pro- 2
 digae iuuentutis subsidium unicum ac promptissimum
 erat, nisi quos grauior criminum uel inopiae luxuriae
 25 uis urgeret, quam ut subueniri posset a se; his plane
 palam bello ciuili opus esse dicebat. nec minore 28
 studio reges atque prouincias per terrarum orbem ad-
 liciebat, aliis captiuorum milia dono offerens, aliis
 citra senatus populiue auctoritatem, quo uellent et
 30 quotiens uellent, auxilia submittens, superque Italiae
 Galliarumque et Hispaniarum, Asiae quoque et Graeciae
 potentissimas urbes praecipuis operibus exornans; donec, 2

12 e (ex Urs.) praeda Roth, et pr(a)edia (prandia Q)Ω
 15 condicione codd. praeter M¹GVL¹ 16 petiit T 20 per-
 sequebatur Q, corr. L²T⁵ 22 quis codd. praeter M¹ (Quinis G
 tum T, tam rel., iam 5 fort. recte 24 nisi <si> Polak

pertineo 2.: strækker mig; Tilkommer, hører til

abloco 1.: bortlejer; bortforpager

macellarius 2. m: spækhøker, viktualiehandler

apparo 1.: forbereder

domesticatim adv.: i private hjem

nosco novi notum 3.: lærer at kende; ppp: kendt

sic-ubi = si alicui – dersom nogetsteds

infestis spectatoribus – abs. abl. – ”med
 tilskuerne imod sig”

reservo 1.: opbevarer; (her) fjerner og gemmer
 til senere

mando 1.: (her) giver ordre til

erudio 4.: uddanner

tiro -onis 3.m: (ung og) uerfaren; ”nybegynder”

ludus 2.m: (her) gladiatorskole

lanista 1.m: gladiatortræner

peritus adj.: kyndig i (m. gen.)

enitor nixus/nisus 3. dep.: bestræber mig på

prex precis 3.f: bøn

ostendo -di -sum 3.: viser, fremstiller; her ”ses”

suscipio -cepi -ceptum 3.: påtager mig

dictata dare – give kommandoer

exerceo 2.: øver

stipendium 2.n: (mil.) sold

in perpetuum – for stedse

praebeo 2.: tilbyder; yder, giver

frumentum 2.n: korn (især hvede)

quotiens adv.: så ofte som

copia 1.f: (her) overflod

modus 2.m: mål, omfang; (her) rationering

mensura 1.f: udmåling; ”uden at lade det veje”

interdum adv.: sommetider

mancipium 2.n: slave

uiritim adv.: mand mod mand (dvs. én slave pr.
 mand)

praeda 1.f: (krigs)bytte

retineo 2.: beholder; opretholder

necessitudo -inis 3.f: (her) nær forbindelse

uoluntas -atis 3.f: velvilje

defero -tuli -latum 3.: (her) foreslår

neptis -is 3.f: datter-datter

soror -oris 3.f: søster

condicio -onis 3.f: (her) ægteskabelig
 forbindelse

destinatus ppp: bestemt for = forlovet med

obstringo -strinxi -strictum 3.: binder, forpligter

gratuitus adj.: uden betaling (her) rentefri

faenus -oris 3.n: rente

sponte 3.f (kun abl.): af egen drift/frivilligt

uber -eris adj.: frugtbar, righoldig

congiarium 2.n: (penge)gave

prout adv.: svarende til

obaeratus adj.: forgældet

opus est – det er nødvendigt med (→ abl.)

adlicio 3.: tiltrækker; ”vinder for sig”

attonitis iam omnibus et quorsum illa tenderent reputantibus, Marcus Claudius Marcellus consul edicto praefatus, de summa se re publica acturum, rettulit ad senatum, ut ei succederetur ante tempus, quoniam bello confecto pax esset ac dimitti deberet victor exercitus; et ne absentis ratio comitiis haberetur, quando nec plebi scito Pompeius postea abrogasset. acciderat autem, ut is legem de iure magistratum ferens eo capite, quo petitione honorum absentis submouebat, ne Caesarem quidem exciperet per obliuionem, ac mox lege iam in aes incisa et in aerarium condita corrigeret errorem. nec contentus Marcellus prouincias Caesari et priuilegium eripere, re<t>tulit etiam, ut colonis, quos rogatione Vatinia Nouum Comum deduxisset, ciuitas adimeretur, quod per ambitionem et ultra praescriptum data esset.

29 Commotus his Caesar ac iudicans, quod saepe ex eo auditum ferunt, difficilium se principem ciuitatis a primo ordine in secundum quam ex secundo in nouissimum detrudi, summa ope restitit, partim per intercessores tribunos, partim per Seruium Sulpicium alterum consulem. insequenti quoque anno Gaius Marcello, qui fratri patrueli suo Marco in consulatu successerat, eadem temptante collegam eius Aemilium Paulum Gaiumque Curionem uolentissimum tribunorum ingenti mercede defensores parauit. sed cum obstinatius omnia agi uideret et designatos etiam consules e parte diuersa, senatum litteris deprecatus est, ne sibi beneficium populi adimeretur, aut ut ceteri quoque imperatores ab exercitibus discederent; confisus, ut putant, facilius se, simul atque libuisset, ueteranos conuocaturum quam Pompeium nouos milites. cum aduersariis autem pepigit, ut dimissis octo legionibus Transalpinaeque Gallia duae sibi legiones et Cis-

7 nec] del. Lips., ei Torr., et I. F. Gron., lege O. Hirschfeld obrogasset edd. cum Steph. 23 consulatum T5

attonitus adj.: bestyrtet, forfærdet

reputo 1.: (her) overvejer

quorsum adv.: hvorhen; hvortil

tendo tetendi tensum 3.: spænder; udtrækker; (her) sigter mod

praefor -fatus sum 1. dep.: udtaler (m. aci)

refero -tuli -latum 3.: meddeler; (her) indstiller til senatet

succedo -cessi -cessum 3.: træder i stedet for, afløser

ratio -onis 3.f: (her) kandidatur

obrogo 1.: ophæver

scitum plebis 2.n: almuebeslutning (mods. *senatus consultum*)

caput -itis 3.n: (her) afsnit/punkt

submoveo 2.: fjerner; afholder

oblivio -onis 3.f: forglemmelse

incido -cidi -cisum 3.: indhugger

aes aeris 3.n: bronze

aerarium 2.n: (her) statsarkivet

contentus adj.: tilfreds

privilegium 2.n: (her) dispensation

colonus 2.m: (her) kolonist

adimo -emi -emptum 3.: fratager

ambitio -onis 3.f: stræben efter at vinde gunst

ultra præp. m. akk.: udover

praescriptum 2.n: forskrift, regel

commotus adj.: opbragt, oprørt

iudico 1.: dømmes; vurderes

ferunt – "man fortæller" m. aci (*quod autum esse*)

detrudo 3.: trænger/driver ned

princeps -cipis 3.m: statens førstemand

ordo -inis 3.m: række

novissimus adj. i komparativ: (her) sidste (rækken bestående af de nyeste)

summa ope – abl. – "af al sin kraft"

intercessor -oris 3.m: en, der protesterer mod ngt.; specielt om en, der nedlægger veto

frater patruelis 3.m: farbror

paro 1.: (her) skaffer mig

merces -cedis 3.f: betaling

defensor -oris 3.m: forsvarer, beskytter

violentissimus adj. i superlativ: den mest voldsomme (til *Curio*)

obstinatus omnia agi – aci – at alting gik mere og mere mod hans vilje

deprecor 1. dep.: beder om

beneficium 2.n: gunstbevilling

ad-imo -emi -emptum 3.: fratager (m. dat.)

discedo ab... 3.: opgiver ngt.

confido -fisis sum 3. halvdep.: stoler på

libet 2. upers.: det behager; (her) så snart som han ville have det

convovo 1.: sammenkalder, forsamler

pango pepigi pactum 3.: aftaler; (her) foreslår

concedo m. dat. 3.: indrømmer en ngt.; (her passiv) at der blev indrømmet ham

alpina prouincia uel etiam una legio cum Illyrico con-
cederetur, quoad consul fieret. uerum neque senatu 30
interueniente et aduersariis negantibus ullam se de re
publica facturos pactionem, transiit in citeriorem Gal-
5 liam, conuentibusque peractis Rauennae substitit, bello
uindicaturus si quid de tribunis plebis intercedentibus
pro se grauius a senatu constitutum esset.

Et praetextum quidem illi ciuiliu armorum hoc 2
fuit; causas autem alias fuisse opinantur. Gnaeus Pom-
10 peius ita dicitabat, quod neque opera consummare,
quae instituerat, neque populi expectationem, quam de
aduentu suo fecerat, priuatis opibus explere posset,
turbare omnia ac permiscere uoluisse. alii timuisse 3
dicunt, ne eorum, quae primo consulatu aduersus
15 auspicia legesque et intercessionem gessisset, rationem
reddere cogeretur; cum M. Cato identidem nec sine
iure iurando denuntiaret delaturum se nomen eius, si-
mul ac primum exercitum dimisisset; cumque uulgo
fore praedicarent, ut si priuatus redisset, Milonis
20 exemplo circumpositis armatis causam apud iudices
diceret. quod probabilius facit Asinius Pollio, Phar- 4
salica acie caesos profligatosque aduersarios prospici-
entem haec eum ad uerbum dixisse referens: hoc
uoluerunt; tantis rebus gestis Gaius Caesar con-
25 demnatus essem, nisi ab exercitu auxilium pe-
tissem. quidam putant captum imperii consuetudine 5
pensitatisque suis et inimicorum uiribus usum occa-
sione rapiendae dominationis, quam aetate prima con-
cupisset. quod existimasse uidebatur et Cicero scribens
30 de Officiis tertio libro (82) seniper Caesarem in ore
habuisse [est in Phoenissis (524): εἰπερ γὰρ ἀδικεῖν
χρή, τυραννίδος περὶ κάλλιστον ἀδίκημα· τὰ δ' ἄλλα

9 alias <alii> ε, <alii> alias *Burm.* 12 suo T, sui *rel.*
fort. recte 28 <ab> aetate *Duker* 31 est (quod est G, ut
est ε) *usque χρεών del. Torr. Casaub., eos in Ph. Euripidis uer-*
sus ... quos Steph., istos Turn. damnans in Phoenissis

quoad conj.: indtil

uerum neque – "men da...ikke"

pactionem facere – indgå en aftale

Gallia Citerior = Gallia Cisalpina

sub-sisto 3.: standser op, gør ophold

conuentus 4.m: retsforsamling; "landdag"

uindico 1.: (her) hævder sin ret (fut ptc
betegnende hensigt)

cinstituo 3.: beslutter

intercedo pro – gør indsigelser/nedlægger veto
til fordel for..

praetextum 2.n: påskud (m. gen.)

opinor 1. dep.: formoder, mener

dictito 1.: siger gentagne gange; plejer at sige

consummo 1.: fuldfører

opera 3.n plur.: (her) bygningsværker

ops -opis 3.f: magt, kraft; i plur.: midler, rigdom

expleo 2.: opfylder

turbo 1.: bringer i uro

turbare omnia ac permiscere – vende op og ned
på alting

aduersus præp. m. akk.: på trods af

intercessio -onis 3.f: indsigelse

cogo coegi coactum 3.: tvinger

reddere rationem – aflægge regnskab

identidem adv.: gang på gang

denuntio 1.: erklærer

nec sine iure iurando – endog ved at aflægge ed
på det

nomen alicuius deferre – anklage nogen

simul ac primum – så snart som

praedico 1.: erklærer; siger

vulgo fore – at det vil være almindelig kendt

circumpositis armatis – abs abl – omgivet af
bevæbnede mænd

causam dicere – forsvare sin sag

probabilius facere – gøre desto mere
sandsynligt

acies Pharsalica 5.f: slaget ved Pharsalus 48 fvt.
hvor Cæsar slog Pompejus' styrker

profligo 1.: besejrer

prospicio -spexi -soectum 3.: ser frem; betragter

condemno 1.: domfælder

auxilium petere – søge hjælp

captus ppp: grebet af/vænnet til (m. abl.)

pensito 1.: afvejer; overvejer

utor usus sum 3. dep.: bruger, benytter mig af
(m. abl.)

dominatio -onis 3.f: herredømme

concupisco -ivi -itum 3.: begærer

prima aetate - fra sin tidligste ungdom

existimo 1.: vurderer; mener

os oris 3.n: mund

Phoenissis – Fønikerinderne; drama af Euripides

Citat:

Thi skal der øves uret, helst må den øves må
for kongemagten; ellers bør man handle fromt

εὐσεβεῖν χρωῶ<ν>] Euripidis uersus, quos sic ipse conuertit:

nam si uiolandum est ius, <regnandi> gratia uiolandum est: aliis rebus pietatem colas.

- 81 Cum ergo sublatam tribunorum intercessionem ipsosque urbe cecis- 5
 festim clam cohortibus, ne qua suspicio moueretur, et spectaculo publico per dissimulationem interfuit et formam, qua ludum gladiatorium erat aedificaturus, considerauit et ex consuetudine conuiuio se frequenti de- 10
 2 dit. dein post solis occasum mulis e proximo pistrino ad uehiculum iunctis occultissimum iter modico comitatu ingressus est; et cum luminibus extinctis decessisset uia, diu errabundus tandem ad lucem duce reperto per angustissimos tramites pedibus euasit. con- 15
 secutusque cohortis ad Rubiconem flumen, qui prouinciae eius finis erat, paulum constitit, ac reputans quantum moliretur, conuersus ad proximos: etiam nunc, inquit, regredi possumus; quod si ponticulum 20
 82 transierimus, omnia armis agenda erunt. cunctanti ostentum tale factum est. quidam eximia magnitudine et forma in proximo sedens repente apparuit harundine canens; ad quem audiendum cum praeter pastores plurimi etiam ex stationibus milites concurrissent interque eos et aeneatores, rapta ab uno tuba 25
 prosiliuit ad flumen et ingenti spiritu classicum exorsus pertendit ad alteram ripam. tunc Caesar: eatur, inquit, quo deorum ostenta et inimicorum ini- 30
 83 quitas uocat. iacta alea est, inquit. atque ita traiecto exercitu, adhibitibus tribunis plebis, qui pulsati superuenerant, pro contione fidem militum flens ac ueste a pectore discissa inuocauit. existimatur etiam equestres census pollicitus singulis; quod accidit opinione falsa.

3 regnandi *suppl.* 5 6 esset *G*, est *T'* (*edd.*), *om. rel.*, *fort.* esset nuntiatum 26 prosiliuit *codd. praeter MIII'* 29 esto *Erasm.* inquit *del. Lips.*

tollo sustuli sublatum 3.: (her) fjerner
intercessio -onis 3.f: indsigelse
cedo cessi cessum 3.: går, bevæger mig bort
confestim adv.: straks
clam adv.: hemmeligt
praemitto -misi -missum 3.: sender forud
cohortis -tis 3.f. kohorte (= 1/10 af en legion)
intersum -fui -esse: er til stede ved (m. dat.)
spectaculum 2.n: skuespil
dissimulatio -onis 3.f: forstillelse (= som en skinmanøvre)
forma 1.f: (her) plan
aedifico 1.: bygger (her fut. ptc.)
se dare – deltage i (m. dat.)
convivium 2.n: gæstebud, selskab
frequens -tis adj.: velbesøgt
dein = deinde adv.: derefter
occasus solis 4.m: solnedgang
mulus 2.m: mulddyr
pistrinum 2.n: mølle
uehiculum 2.n: køretøj, vogn
modicus adj.: beskeden
comitatus 4.m: følge; com. abl.
ingredi iter – begiver sig på vej
errabundus adj.: omstrejfende, omflakkende
duce reperto – abs. abl. – efter at en fører/vejviser var fundet
angustus adj.: snæver, smal

evado -si -sum 3.: slipper væk
pedibus – instr. abl. – til fods
trames -itis 3.m: smal vej, sti
consequor -secutus sum 3. dep.: indhenter, når
provincia eius = Gallia Cisalpina
finis -is 3.m: grænse
consto 1.: (her) standser lidt op
reputo 1.: overvejer
molior 4. dep.: iværksætter
converto -ti -sum 3.: henvender mig
regredior -gressus 3. dep.: går tilbage, vender om
ponticulus 2.m: lille bro
transierimus – FUT. PERF. ← *transeo* 4.: går over
erunt – FUT. ← *sum*
agenda gerundiv ← *ago*; her "afgøres"
ostentum 2.n: varsel
cunctor 1. dep.: tøver; ppa i dat. (= Cæsar)
eximia...forma – descr. abl.. til *quidam* - af usædvanlig størrelse og skønhed
repente adv.: pludselig
harundo -inis 3.f: rørfløjte
aenator -oris 3.m: hornblæser
prosilio 4.: springer frem
exordior -orsus sum 4. dep.: påbegynder
eatur ← *ire* – præes. konj. pas. (findes kun i sing.): lad os gå/drage derhen hvor....

nam cum in adloquendo adhortandoque saepius digitum laeuae manus ostentans adfirmaret se ad satis faciendum omnibus, per quos dignitatem suam defensurus esset, anulum quoque aequo animo detracturum sibi, extrema contio, cui facilius erat uidere contionantem quam audire, pro dicto accepit, quod uisu suspicabatur; promissumque ius anulorum cum milibus quadringenis fama distulit.

Ordo et summa rerum, quas deinceps gessit, sic se habent. Picenum Umbriam Etruriam occupauit et Lucio Domitio, qui per tumultum successor ei nominatus Corfinium praesidio tenebat, in dicionem redacto atque dimisso secundum Superum mare Brundisium tetendit, quo consules Pompeiusque confugerant quam primum transfretaturi. hos frustra per omnis moras exitu prohibere conatus Romam iter conuertit appellatisque de re publica patribus ualidissimas Pompei copias, quae sub tribus legatis M. Petreio et L. Afranio et M. Varrone in Hispania erant, inuasit, professus ante inter suos, ire se ad exercitum sine duce et inde reuersurum ad ducem sine exercitu. et quanquam obsidione Massiliae, quae sibi in itinere portas clauserat, summaque frumentariae rei penuria retardante breui tamen omnia subegit. hinc urbe re- petita in Macedoniam transgressus Pompeium, per quattuor paene menses maximis obsessum operibus, ad extremum Pharsalico proelio fudit et fugientem Alexandriam persecutus, ut occisum deprehendit, cum Ptolemaeo rege, a quo sibi quoque insidias tendi uidebat, bellum sane difficillimum gessit, neque loco neque tempore aequo, sed hieme anni et intra moenia copiosissimi ac sollertissimi hostis, inops ipse omnium rerum atque inparatus. regnum Aegypti uictor Cleopatrae fratrisque eius minori permisit, ueritus prouin-

1 exhortandoque II (uulg.) 12 deditioem GIIR 27 efugientem MGX'

discindo -scidi -scissum 3.: sønderriver

census equester 4.m: ridderstatus (her plur.)

adhortor 1. dep.: opmuntrer

digitus 2.m: finger

laeuus adj.: venstre

anulus 2.m: fingerring

contionor 1. dep.: holder en tale til hæren; her ppa = Cæsar

differo -distuli -dilatatum 3.: spreder sig

ius anulorum – retten til at bære guldring (kun for riddere og senatorer)

cum milibus quadringenis – tillige med 400.000 sestertier

deinceps adv.: derefter

praesidium 2.n: beskyttelse; garnison

dicio -onis 3.f: herredømme, magt

redigo -egi -actum 3.: driver tilbage; indskrænke

secundum præp. m. akk.: langs med

mare superum = Adriaterhavet

tendo -tetendi -tensum 3.: begiver mig til

transferaturi – fut. ptc. = for at sætte over

per omnis moras – med alle midler

prohibeo 2.: forhindrer (m. abl.)

exitus 4.m: udgang; her: i at slippe væk

conor 1. dep.: forsøger

converto iter – ændrer retning

invado -vasi -vasum 3.: går ind i; (her) går efter

leuitas 2.m: tilforordnet officer hos feltherren

profiteor -fessus 2. dep.: erklærer

revertor 3. dep.: vender tilbage; her fut. ptc.

quanquam = *quamquam* conj.: selv om

obsidio -onis 3.f: belejring

Massilia = Marseilles

claudio -clausi -clausum 3.: lukker

penuria 1.f: mangel (på ngt. → gen.)

subigo -egi -actum 3.: undertvinger

repeto -ivi -titum 3.: opsøger igen

obsideo -sedi -sessum 2.: belejrer

opus -eris 3.n: (her) belejringsværk

fundo -fudi -fusum 3.: (mil.) slår på flugt

deprehendo -di -sum 3.: (her) forefinder

occido -cidi -cisum 3.: dræber

insidias tendere alicui – stræber ng. efter livet

sane forstærkende adv.: meget, virkelig

aequus adj.: (her) gunstig

hiems -emis 3.f: vinter; *hieme anni*: om vinteren

moenia 3.n plur.: bymure

copiosus adj.: velforsynet

solers -tis adj.: dygtig, kyndig; skarpsindig

ipse = Cæsar

inops adj.: manglende (m. gen.)

inparatus adj.: uforberedt

permitto -misi -missum 3.: (her) overlader, betror til

vereor -veritus sum 2. dep.: frygter

ciam facere, ne quandoque uiolentio-
 2 nouarum rerum materia esset. ab Alexandria in Sy-
 riam et inde Pontum transiit urgentibus de Pharnace
 nuntiis, quem Mithridatis Magni filium ac tunc occa-
 sione temporum bellantem iamque multiplici successu 5
 praeferoem, intra quintum quam adfuerat diem, quat-
 tuor quibus in conspectum uenit horis, una profligauit
 acie; crebro commemorans Pompei felicitatem, cui
 praecipua militiae laus de tam inbelli genere hostium
 contigisset. dehinc Scipionem ac Iubam reliquias 10
 partium in Africa refouentis deuicit, Pompei liberos
 36 in Hispania. omnibus ciuilibus bellis nullam cladem
 nisi per legatos suos passus est, quorum C. Curio in
 Africa periit, C. Antonius in Illyrico in aduersariorum
 deuenit potestatem, P. Dolabella classem in eodem 15
 Illyrico, Cn. Domitius Calpinus in Ponto exercitum
 amiserunt. ipse prosperrime semper ac ne ancipiti
 quidem umquam fortuna praeterquam bis dimicauit:
 semel ad Dyrrachium, ubi pulsus non instante Pom-
 peio negauit eum uincere scire, iterum in Hispania 20
 ultimo proelio, cum desperatis rebus etiam de consci-
 scenda nece cogitauit.

37 Confectis bellis quinquens triumphauit, post de-
 nictum Scipionem quater eodem mense, sed interiectis
 diebus, et rursus semel post superatos Pompei liberos. 25
 primum et excellentissimum triumphum egit Gallicum,
 sequentem Alexandrinum, deinde Ponticum, huic prox-
 imum Africanum, nouissimum Hispaniensem, diuerso
 2 quemque apparatu et instrumento. Gallici triumphi
 die Velabrum praeteruehens paene curru excussus est 30
 axe diffracto ascenditque Capitolium ad lumina quadra-
 ginta elephantis dextra sinistraque lychnuchos gestan-
 tibus. Pontico triumpho inter pompae fercula trium

4 hac *MVS* 5 rebellantem *Bentl.* (cf. *Eutr.* VI 22, 3)
 11 africa *T'*, -am *rel.* 23 quinquies quinquenni *M* 32 dex-
 traque sinistra *MX'*, dextra atque s. *T* (*edd.*) 33 fericula *T*

Aegyptus 2.f: Ægypten

nanciscor nactus sum 3. dep.: får

praeses -idis 3.m: beskytter; (her) statholder

materia novarum rerum – basis for oprør

urgeo 2.: trænger på

profligo 1.: slår

bello 1.: fører krig

praeferox -ocis adj.: meget vild; overmodig

multiplex -icis adj.: mangfoldig

conspectus 4.m: skue, syn; "fire timer efter han
 havde fået ham i sigte"

acies 5.f: (her) slag

profligo 1.: slår til jorden; besejrer

crebro adv.: hyppigt

commemoro 1.: omtaler, nævner

felicitas -atis 3.f: lykkelig tilstand; "held"

contingo -tigi -tactum 3.: (her) falder i ens lod

inbellis -e adj.: ukrigerisk

dehinc adv.: herefter

refoveo 2.: opliver; bringer på fode

devinco -vici -victum 3.: overvinder aldeles

patior passus sum 3. dep.: udholder, tåler

pereo 4.: går til grunde; dør

classis -is 3.f: flåde

dimico 1.: slås, kæmper

prosperrime adv.: yderst heldigt/gunstigt

anceps -ipitis adj.: tohovedet; (her) uafgjort

semel...iterum – første gang ... anden gang...

pello pepuli pulsum 3.: slår på flugt, overvinder

insto 1.: står fast

nego 1.: (her) siger at ikke...

desperatus adj.: fortvivlet, håbløs

cogito 1.: overvejer

conscisco 3.: beslutter mig for; tilføjer mig selv

nex necis 3.f: død, drab; (her) selvmord

quinquens adv.: fem gange

quater adv.: fire gange

intericio -ieci -iectum 3.: anbringer imellem

semel adv.: en gang

liberi 2.m plur.: børn (her sønner)

*quemque [triumphum] diverso apparatu et
 instrument* – hver især med forskelligt udstyr og
 udrustning

Velabrum 2.n – gade på Aventinerhøjen, hvor
 der solgtes fødevarer

praeteruehor -vectus sum 3. dep.: kører forbi

excutio -cussi -cussum 3.: kaster ud/ned

currus 4.m: (her) triumfvognen

axis -is 3.m: en akse på et hjul

diffrengo -fregi -fractum 3. dep.: brækker

ascendo -scendi -scensum 3.: (her) kører op

lychnuchus 2.m: fakkelholder; kandelaber

gesto 1.: bærer

pompa 1.f: optog

ferculum 2.n: bakke til at bære gudebilleder på

uerborum praetulit titulum VENI·VIDI·VICI non acta belli significantem sicut ceteris, sed celeriter confecti notam. ueteranis legionibus praedae nomine in pedites 38 singulos super bina sestertia, quae initio ciuilibus multus numerauerat, uicena quaterna milia nummum dedit. adsignauit et agros, sed non continuos, ne quis possessorum expelleretur. populo praeter frumenti denos modios ac totidem olei libras trecenos quoque nummos, quos pollicitus olim erat, uiritim diuisit et hoc 10 amplius centenos pro mora. annuam etiam habitati- nem Romae usque ad bina milia nummum, in Italia non ultra quingenos sestertios remisit. adiecit epulum ac uiscerationem et post Hispaniensem uictoriam duo prandia; nam cum prius parce neque pro liberalitate sua 15 praebitum iudicaret, quinto post die aliud largissimum praebuit. edidit spectacula uarii generis: munus gladiatorium, ludos etiam regionatim urbe tota et quidem per omnium linguarum histriones, item circenses athletas naumachiam. munere in foro depugnauit Furius 20 Leptinus stirpe praetoria et Q. Calpenus senator quondam actorque causarum. pyrricham saltauerunt Asiae Bithyniaeque principum liberi. ludis Decimus Laberius 2 eques Romanus mimum suum egit donatusque quingentis sestertiis et anulo aureo sessum in quattuordecim <e> scaena per orchestram transiit. circensibus spatio circi ab utraque parte producto et in gyrum euripo addito quadrigas bigasque et equos desultorios agitauerunt nobilissimi iuuenes. Troiam lusit turma duplex maiorum minorumque puerorum. uenationes 3 30 editae per dies quinque ac nouissime pugna diuisa in duas acies, quingenis peditibus, elephantis uicenis, tricenis equitibus hinc et inde commissis. nam quo laxius dimicaretur, sublatae metae inque earum locum bina castra exaduersum constituta erant. athletae stadio ad

12 ac] ad T 25 <e> Turn. 29 minorumque GT', minorum rel. puerum M 34 exaduerso X'Q

titulum trium (gen. plur.) *uerborum* – en indskrift på tre ord

significo 1.: betegner, tilkendegiver

acta belli 2.n plur.: krigsbegivenhederne

sicut ceteris [*triumphis*] – som ved de øvrige triumfer

nota 1.f: mærke, kendetegn

celeriter confecti [*belli*] – på den hurtigt overståede krig

pedes -itis 3.m: soldat af fodfolket, infanterist

bini -ae -a adj.: to til hver

civilis tumultus 4.m: (her) borgerkrigen

numero 1.: tæller; udbetaler

viceni -ae -a adj.: 20 til hver

adsigno 1.: anviser, tildeler

continuus adj.: (her) i sammenhæng

possessor -oris 3.m: (her) nuværende ejer

expello -puli -pulsum 3.: bortjager, fordriver

deni -ae -a adj.: ti til hver, hver ti

modius 2.m: rummål for korn, ca. = en skæppe

libra 1.f: et romersk pund

oleum 2.n: (oliven)olie

treceni -ae -a adj.: 300 til hver

uiritim adv.: mand for mandag, "til hver enkelt"

habitatio -onis 3.f: (her) husleje

epulum 2.n: offentligt festmåltid

visceratio -onis 3.f: offentlig køduddeling

prandium 2.n: frokost

parcus adj.: sparsommelig, for beskeden

liberalitas -atis 3.f: handlemåde der passer sig for en fribåren mand

praebeo 2.: yder, udviser

largus adj.: overdådig

edo -didi -ditum 3.: (her) giver

spectaculum 2.n: skuespil, forestilling

regionatim adv.: distriktvis; i hvert kvarter

histrionis 3.m: pantomimisk danser/skuespiller

ludud circensis 2.m: væddeløb

athleta 1.m: atlet, væddekæmper; bryder

naumachia 1.f: søslag opført som skuespil

stirps stirpis 3.f: afstamning, herkomst

pyrricha 1.f: våbendans

salto 1.: danser, opfører

transiit sessum (1. **supinum** ← *sedeo*) – gik han over orchestra **for at** sætte sig på en af de forreste 14 rækker (der var forbeholdt ridderne)

euripus 2.m: kanal, vandgrav

gyrus 2.m: rundkreds

agito 1.: driver fremad; (her) kører

desultorius adj.: som hører til en springakrobat

turma 1.f: eskadron

Troia 1.f: Troja-legen = en slags kunstfærdig rytteropvisning (beskrevet i Æneiden V 55-603)

uenatio -onis 3.f: dyrekamp i arenaen

tempus extracto regione Marti campi certauerunt per
 4 triduum. nauali proelio in minore Codeta defosso lacu
 biremes ac triremes quadriremesque Tyriae et Aegyptiae
 classis magno pugnantium numero confluxerunt. ad
 quae omnia spectacula tantum undique confluit ho-
 minum, ut plerique aduenae aut inter uicos aut inter
 uias tabernaculis positae manerent, ac saepe prae turba
 elisi exanimatique sint plurimi et in his duo senatores.
 40 Conuersus hinc ad ordinandum rei publicae statum
 fastos correxit iam pridem uitio pontificum per inter-
 calandi licentiam adeo turbatos, ut neque messium
 feriae aestate neque uindemiarum autumnino compete-
 rent; annumque ad cursum solis accommodauit, ut tre-
 centorum sexaginta quinque dierum esset et intercalario
 mense sublato unus dies quarto quoque anno inter-
 15 calaretur. quo autem magis in posterum ex Kalendis
 Ianuariis nouis temporum ratio congrueret, inter No-
 uembrem ac Decembrem mensem interiecit duos alios;
 fuitque is annus, quo haec constituebantur, quindecim
 mensium cum intercalario, qui ex consuetudine in eum
 20 41 annum inciderat. senatum suppleuit, patricios adlegit,
 praetorum aedilium quaestorum, minorum etiam magi-
 stratum numerum ampliauit; nudatos opere censorio
 aut sententia iudicum de ambitu condemnatos restituit.
 2 comitia cum populo partitus est, ut exceptis consu-
 25 latus competitoribus de cetero numero candidatorum
 pro parte dimidia quos populus uellet pronuntiarentur,
 pro parte altera quos ipse dedisset. et edebat per li-
 bellos circum tribum missos scriptura breui: Caesar
 dictator illi tribui. commendo uobis illum et
 30 illum, ut uestro suffragio suam dignitatem te-
 neant. admisit ad honores et proscriptorum liberos.

1 in regione T' 2 in morem coelestium T' 12 aestati X
 17 nobis Ω, corr. Urs. 18 et X' 23 notatos G 27 renun-
 tiarentur Lips. 28 edidisset Steph. et om. M 29 tribus
 ed. Ven. 1510 al. (tributum circummissos Bentl.)

ex-aduersum adv.: lige overfor [hinanden]

certo 1.: kæmper

stadio ad tempus extracto – på et stadion
 opført til lejligheden

defodio fodi -fossam 3.: nedgraver

Codeta Minor 1.f – område ved Marsmarken

biremis adj.: to-rad-året (til *classis*)

confligo -flixi -flictum 3.: støder sammen

advena 1.m/f: fremmed, tilrejsende

vicus 2.m: hus(gruppe)

tabernaculum 2.n: telt, barak

elido 3.: sønderslår, trykker ihjel

exanimo 1.(kun i passiv): bliver åndeløs, taber
 vejret

conuerto -ti -sum 3.: vender/drejer (om eller et
 sted hen)

fasti 2.m plur.: (fest)kalender

vitium 2.n: fejl; "lemfældighed"

licentia 1.f: frihed

intercalo 1.: indskyder; adj.: *intercalarius*

messis 3.f: høst

vindemia 1.f: vinhøst

congruo 3.: passer sammen, stemmer overens

constituo 3.: opfører; (her) gennemfører

incido 3.: "falder"

suppleo -plevi -pletum 2.: (her) forstærker

allego -leqi -lectum 3.: vælger ind, optager

amplio 1.: udvider, forøger

restituo 3.: (her) genindsætter

nudo 1.: blotter; her ppp: "udstødt"

opere consore – ved censor-forordning

ambitus 4.m: ulovlig stemmehervning (ved
 bestikkelse)

condemno 1.: dømmes

partior partitus sum 4. dep.: deler

comitia 2.n plur.: (her) valgene

pronuntio 1.: erklærer

pars dimidia 3.f: halvdelen

edo -didi -ditum 3.: (her) afgiver erklæring

libellus 2.m: et lille skrift

tribus 4.m: tribe (= et distrikt, en kreds)

scriptura 1.f: skriftlig fremstilling

commendo 1.: anbefaler

suffragium 2.n: stemmeafgivning

suam dignitatem tenere – hævde deres stilling

admitto 3.: giver adgang til

honor / honos -oris 3.m: (her) embede

proscriptus ppp: proskriberet (person der har
 fået sine ejendomme konfiskeret)

liberi 2.m plur.: børn

iudicium 2.n: (her) domstol

iudex -icis 3.m: dommer

ad duo genera iudicum – til to
 dommerklasser/stænder

tribuni aerari – den laveste klasse inden for

iudicia ad duo genera iudicum redegit, equestris ordinis ac senatorii; tribunos aerearios, quod erat tertium, sustulit.

Recensum populi nec more nec loco solito, sed uicatim per dominos insularum egit atque ex uiginti trecentisque milibus accipientium frumentum e publico ad centum quinquaginta retraxit; ac ne qui noui coetus recensionis causa moueri quandoque possent, instituit, quotannis in demortuorum locum ex iis, qui recens non essent, subsortitio a praetore fieret. octoginta autem ciuium milibus in transmarinas colonias distributis, ut exhaustae quoque urbis frequentia suppeteret, sanxit, ne quis ciuis maior annis uiginti minorue decem, qui sacramento non teneretur, plus triennio continuo Italia abesset, neu qui senatoris filius nisi contubernalis aut comes magistratus peregre proficisceretur; neue ii, qui pecuariam facerent, minus tertia parte puberum ingenuorum inter pastores haberent. omnisque medicinam Romae professos et liberalium artium doctores, quo libentius et ipsi urbem incolerent et ceteri adpeterent, ciuitate donauit. de pecuniis mutuis disiecta nouarum tabularum expectatione, quae crebro mouebatur, decreuit tandem, ut debitores creditoribus satis facerent per aestimationem possessionum, quanti quasque ante ciuile bellum comparassent, deducto summae aeris alieni, si quid usurae nomine numeratum aut perscriptum fuisset; qua conditione quarta pars fere crediti deperibat. cuncta collegia praeter antiquitus constituta distraxit. poenas facinororum auxit; et cum locupletes eo facilius scelere se obligarent, quod integris patrimoniis exulabant, parcidas, ut Cicero scribit, bonis omnibus, reliquos

2 et X' 7 detraxit Bentl. 8 instituit <ut> Polak
12 urbi Sabell. 14 quadraginta ed. Basil. 1533 (ς?), lx Casaub., l. Oud. 15 quis codd. praeter M 28 fere G T', fieret rel.
30 et del. Casaub.

ridderstanden (opr. "betjente" der passede på krigskassen)

tollo sustuli sublatum 3.: fjerner; (her) ophæver

recensus 4.m: mønstring; (her) folketælling

solitus adj.: sædvanlig

uicatim adv.: hvert kvarter for sig

insula 1.f: (her) boligblok m. flere etager

dominus 2.m: (her) husejer

retraho -traxi -tractum 3.: (her) reducerer

coetus 4.m: (her) forsamling

recension -onis 3.f: folketælling

quotannis adv.: hvert år

demorior -mortuus sum 3. dep.: dør

subtortitio -onis 3.f: lodtrækning

transmarinus adj.: oversøisk

sancio sanxi sanctum 4.: forordner

exhaurio -hausi -haustum 4.: udtømmer

sacramentum 2.n: (mil.) soldatered, faneed

contubernalis -is 3.m.: ledsager (som en del af familie)

comes -itis 3.m: rejseledsager (som en del af et officielt følge)

peregre adv.: udenlands

pecuarius 2.m: kvægholder

pubes -eris adj.: moden, voksen

ingenuus adj.: fribåren

dono 1.: begaver; tildeler

profiteor -fessus sum 2. dep.: (her) udøver

liberalium artium doctores – undervisere i de højere (egl. frie) kunster [og videnskab]

quo libentius – for desto hellere

adpeto 3.: (her) søger hen til

novae tabulae 1. f plur.: nye regnskaber (hvorved gammel gæld ophæves)

crebro adv.: ofte

comparo 1.: sammenligner

deduco 3.: trækker fra

usura 1.f: rente

nummeratus adj.: kontant, i rede penge

perscriptus ppp: ved en anvisning

credo -idi -itum 3.: betror; "låner"

depereo 4.: går tabt

collegium 2.n: collegium, broderskab, lav, gilde

antiquitus adv.: i gamle dage

facinus -oris 3.n: forbrydelse

locuples -etis adj.: rig, velhavende

eo facilius – desto lettere

se scelere obligare – gøre sig skyldig i forbrydelser

exulo 1.: lever i landflygtighed

integer -gra -grum adj.: urørt; intakt

patrimonium 2.n: fædrene arv

parricida 1.m: morder (egl fademorder)

bona 2.n plur.: gods; ejendom, formue

43 *dimidia parte multauit. ius laboriosissime ac seuerissime dixit. repetundarum conuictos etiam ordine senatorio mouit. diremit nuptias praetorii uiri, qui digressam a marito post biduum statim duxerat, quamuis sine probri suspicione. peregrinarum mercium portoria instituit. lecticarum usum, item conchyliatae uestis et margaritarum nisi certis personis et aetate 2 bus perque certos dies ademit. legem praecipue sumptuariam exercuit dispositis circa macellum custodibus, qui obsonia contra uetitum retinerent deportarentque ad se, submissis nonnumquam lictoribus atque militibus, qui, si qua custodes fefellissent, iam adposita e triclinio auferrent.*

44 *Nam de ornanda instruendaque urbe, item de tuendo ampliandoque imperio plura ac maiora in dies destinabat: in primis Martis templum, quantum nusquam esset, extruere repleto et conplanato lacu, in quo naumachiae spectaculum ediderat, theatrumque 2 summae magnitudinis Tarpeio monti accubans; ius ciuile ad certum modum redigere atque ex immensa diffusaque legum copia optima quaeque et necessaria in paucissimos conferre libros; bibliothecas Graecas Latinasque quas maximas posset publicare data Marco 3 Varroni cura comparandarum ac digereendarum; siccare Pomptinas paludes; emittere Fucinum lacum; uiam munire a mari Supero per Appennini dorsum ad Tiberim usque; perfodere Isthmum; Dacos, qui se in Pontum et Thraciam effuderant, coercere; mox Parthis inferre bellum per Armeniam minorem nec nisi ante expertos adgredi proelio.*

4 *Talia agentem atque meditantem mors praeuenit. de qua prius quam dicam, ea quae ad formam et habitum et cultum et mores, nec minus quae ad ciuilia*

10 <petita> post uetitum suppl. Polak, <uendentium> Bûch., <proposita> ego 14 iam s 22 Graecam Latinamque Grut. 23 quam s 30 exploratos Polak, exsertos Bûch.

dimidius adj.: halv

multo 1.: straffer (m. abl.)

ius dicere – bestemme, hvad der er ret, ved at dømme

laboriosus adj.: : arbejdsom, ivrig (her adv. i superlativ)

severus adj.: hård, streng (her adv. i superlativ)

moveo 2.: (her) udstøder fra (m. sep. abl.)

repetundae [pecuniae] 1. f plur.: ulovlig pengeafpresning, "udsugning"

dirimo -emi -emptum 3.: splitter; (her) "opløste"

praetorius 2.m: en forhenværende prætor

probrium 2.n: utugt

portorium 2.n: toldafgift (m. gen.)

merx -cis 3.f: vare; handel

lectia 1.f: bærestol

conchyliatus adj.: purpurfarvet

margarita 1.f: perle

adimo -emi -emptum 3.: fratager

sumptuarius adj.: som vedrører ødselhed

macellum 2.n: kødtorv, hvor alle slags fødevarer sælges

custos -odis 3.m: vogter, vagt

retineo 2.: holder tilbage; beslaglægger

obsonium 2.n: fødevarer

vetitum 2.n: det forbudte

fallo *fefelli falsum* 3.: snyder, bedrager; (her) undgå deres opmærksomhed

triclinium 2.n: gæstebud; spisesal

aufero abstuli ablatim 3.: tager bort, fjerner

destino 1.: fastsætter, bestemmer

orno 1.: udsmykker

instruo 3.: udstyrer

tueor -itus sum 2. dep.: vogter, beskytter

amplio 1.: udvider

in primis – først og fremmest'

nusquam adv.: ingensteds

conplano 1.: jævner, planerer

accubo 1.: ligger tæt ved (m. dat.)

Tarpeius Mons 3.m: den tarpeiske klippe (sydsiden af Kapitol)

ad certum modum redigere – kodificere

diffusus adj.: forvirret

confero 3.: samler

paucus adj.: (plur.) få

cura 1.f: omsorg, omhu; (her) hverv

digero -gessi -gestum 3.: (her) bringer i orden

sicco 1.: tørlægger

Pomptinae paludes 3. f plur.: de Pontinske sumpe syd for Rom

emitto 3.: udtømmer

munio 4.: (her) anlægger

Mare Superus 3.m: Adriaterhavet

dorsum 2.n: (her) bjergryg

perfodio -fodi -fossus 3.: gennemgraver

coërceo 2.: (her) trænger tilbage

effundo -fusi -fusus 3.: (her) oversvømmer

et bellica eius studia pertineant, non alienum erit summam exponere.

Fuisse traditur excelsa statura, colore candido, te- 45
retibus membris, ore paulo pleniore, nigris uegetisque
oculis, ualitudine prospera, nisi quod tempore extremo
repente animo linqui atque etiam per somnum exter-
reri solebat. comitali quoque morbo bis inter res
agendas correptus est. circa corporis curam morosior, 2
ut non solum tonderetur diligenter ac raderetur, sed
uelleretur etiam, ut quidam exprobrauerunt, caluitii
uero deformitatem iniquissime ferret saepe obtrecta-
torum iocis obnoxiam expertus. ideoque et deficientem
capillum renocare a uertice adsueuerat et ex omnibus
decretis sibi a senatu populoque honoribus non aliud
15 aut recepit aut usurpauit libentius quam ius laureae
coronae perpetuo gestandae.

Etiam cultu notabilem ferunt: usum enim lato 3
clauo ad manus fimbriato nec umquam aliter quam
<ut> super eum cingeretur, et quidem fluxiore cinctura;
unde emanasse Sullae dictum optimates saepius ad- 20
monentis, ut male praecinctum puerum cauerent.
habitauit primo in Subura modicis aedibus, post autem 46
pontificatum maximum in Sacra uia domo publica.
munditiarum lautitiarumque studiosissimum multi pro-
diderunt: uillam in Nemorensi a fundamentis incohatam
magnoque sumptu absolutam, quia non tota ad ani-
mum ei responderat, totam diruisse, quanquam tenuem
adhuc et obaeratum; in expeditionibus tessellata et
sectilia pauimenta circumtulisse; Britanniam petisse 47
30 spe margaritarum, quarum amplitudinem conferentem
interdum sua manu exegisse pondus; gemmas, toreu-
mata, signa, tabulas operis antiqui semper animosissime

18 ad uerticem 5 18 usque ad manus H, at minus Q 5,
ad amussim et tum striato Ernst Schulze 19 ut hic suppl.
Bentl., post nec habent IIQ 5 20 manasse Casaub., et in
Bentl.

praeuevio 4.: kommer i forkøbet

non alienus – ikke fremmed = naturligt'

summam adv.: i hovedtræk

traditur – han fortælles (m. nci)

excelsus adj.: knejsende; høj

candidus adj.: (her) lys

teres -etis adj.: afrundet; "velproportioneret"

pauco pleniore – lidt for fyldig

niger -gra -grum adj.: mørk

uetus adj.: frisk, oplagt; (her) levende

repente adv.: pludseligt

animo linqui (passiv) – falde i afmagt = besvime

morbus comitalis 2.m: (formodentlig) epilepsi

corripio -ripui -reptus 3.: griber (her passiv)

morosus adj.: pedantisk; nøjeregnende

tondeo 2.: klipper (sit hår)

rado 3.: skraber; barberer

vello velli vulsum 3.: rykker/plukker hår ud

exprobro 1.: bebrejder; lader høre for

caluitium 2.n: skaldethed

iniquus adj.: misfornøjet (her adv. i superlativ)

obtrectator -oris 3.m: en der taler nedsættende
om en; en misunder

iocus 2.m: spøg, morsomhed

obnoxius adj.: udsat for, prisgivet for (m. dat.)

assuesco -suevi -suetum 3.: vænner mig til

revoco 1.: kalder tilbage; (her) henter from

vertex -icis 3.m: isse

libentius adv.: hellere, "med større glæde"

usurpo 1.: gør brug af

ius laureae coronae perpetuo gestandae –
retten til at bære laurbærkrans for livstid

cultus 4.m: (her) klædedragt

notabilis -e adj.: bemærkelsesværdig

clavus 2.m: purpurstribet på tunikaen

fimbriatus adj.: med frynser

cingo 3.: ombælter

fluxus adj.: løs, slap (her i komparativ)

cinctura 1.f: bælte

emano 1.: udspringer; udbreder mig

caveo 2.: tager mig i agt for

male praecinctum puerum – drengen med det
løse bælte

Subura 1.f – stærkt befærdet gade i Rom

aedes 3.f plur.: menneskebolig

prodo -didi -ditum 3.: giver videre; beretter

studiosus adj.: interesseret i/glad for (m. gen.)

munditia 1.f: renlighed; sirlighed; elegance

lautitia 1.f: luksus, pragt

absolvo -solvi -solutum 3.: fuldfører

respondeo 2.: står mål med (m. dat.)

tenuis adj.: (her) uformuende, fattig

obaeratus adj.: forgældet

comparasse; seruitia rectiora politioraque inmenso pretio, et cuius ipsum etiam puderet, sic ut rationibus uetaret inferri; conuiatum assidue per prouincias duobus tricliniis, uno quo sagati palliatue, altero quo togati cum inlustrioribus prouinciarum discumberent. 5 domesticam disciplinam in paruis ac maioribus rebus diligenter adeo seueraque rexit, ut pistorem alium quam sibi panem conuiuis subicientem compedibus uinxerit, libertum gratissimum ob adulteratam equitis Romani uxorem, quamuis nullo querente, capitali poena 10 adfecerit.

49 Pudicitiae eius famam nihil quidem praeter Nico-
medis contubernium laesit, graui tamen et perenni ob-
probrio et ad omnium conuicia exposito. omitto Calui
Licini <FPR p.322> notissimos uersus: 15

Bithynia quicquid
et p[r]edicator Caesaris umquam habuit.

praetereo actiones Dolabellae et Curionis patris, in quibus eum Dolabella paelicem reginae, spondam interiorem regiae lecticae, at Curio stabulum 20
2 Nicomedis et Bithynicum fornicem dicunt. missa etiam facio edicta Bibuli, quibus proscripsit collegam suum Bithynicam reginam, eique antea regem fuisse cordi, nunc esse regnum. quo tempore, ut Marcus Brutus refert, Octavius etiam quidam ualitudine 25
mentis liberius dicax conuentu maximo, cum Pompeium regem appellasset, ipsum reginam salutauit. sed C. Memmius etiam ad cyathum † et ui Nicomedi stetit obicit, cum reliquis exoletis, pleno conuiuio, accubantibus nonnullis urbicis negotiatoribus, quorum refert nomina. 30
3 Cicero uero non contentus in quibusdam epistulis scripsisse a satellitibus eum in cubiculum regium

1 retiora MVLPO, preciosiora G, recentiora T', corr. s et V in marg. (teretiora Heins.) 2 ipsum TT, ipse rel. 17 predicator Q, corr. saec. XV 23 bithynicam T, -niam rel., -nam Bentl. 28 et uina G, et uinum T', om. s, eum Salm.

toreumata 2.n: ciselerede metalarbejder
signum 2.n: (her) gudestatue
animosissime adv.: lidenskabeligt
seruitia 2. n plur.: slavestanden; (her) slaver
rectior adj.: velroportioneret
politior adj.: veluddannet
et cuius ipsum puderet – hvilket han selv skammede sig over
veto 1.: nægter; (her) forbyder
convivor 1. dep.: fester, holder gilde
sagatus adj.: iført krigerkappe
palliatu adj.: iført en græsk kappe
inlustris -e adj.: fremtrædende
discumbo -cubui -cubitum 3.: lægger sig til bords
rego rexi rectum 3.: styrer
pistor -oris 3.m: bager
subicio 3.: sætter for nogen; (her) serverer
compes -pedis 3.f: (fod)lænke
vinco 4.: binder, lænker
capitali poena (abl.) adficere – idømme dødsstraf
laedo -si -sum 3.: slår, tilføjer skade
pudicitia 1.f: ærbarhed, kyskhed
contubernium 2.n: teltfællesskab; "samliv"
obprobrium 2.n: skam, skændsel
perennis adj.: året igennem; stedsevarende

convicium 2.n: udsælden; "forhånelse"
omitto -misi -missum 3.: undlader at omtale
pedicator -oris 3.m: "fyr", "elsker" (homoseksuel)
praetereo -ii -itum 4.: (her) omtaler ikke
paelex -icis 3.f: medhustru; konkubine
sponda 1.f: seng, sofa
lectia 1.f: bærestol
stabulum 2.n: knejpe; bordel
fornix -icis 3.f: bordel, horehus
missum facere – lader ngt. Ligge
proscribo 3.: erklærer ngt. Offentligt
cordi mihi est – er mig kært
ualitudo mentis 3.f: sindsforstyrrelse
dicax -acis adj.: skarp (i tale)
conventus 4.m: sammenkomst
obicio 3.: foreholder, bebrejder; beskylder
alicui stare ad cyathum [øseske] et vinum – være mundskænk for en
exoletus adj.: liderlig; (her) prostitueret
convivium 2.n: gæstebud, fest
accubo 1.: ligger til bords
urbicus adj.: fra Rom
negotiator -oris 3.m: handelsmand
non contentus [est] - nøjes ikke med (m. inf. som obj.)
satelles -itis 3.m: livvagt
cubiculum 2.n: sovekammer

eductum in aureo lecto ueste purpurea decubuisse
flore[m]que aetatis a Venere orti in Bithynia conta-
minatum, quondam etiam in senatu defendenti ei Ny-
sae causam, filiae Nicomedis, beneficiaque regis in
se commemoranti: remoue, inquit, istaec, oro te,
quando notum est, et quid ille tibi et quid
illi tute dederis. Gallico denique triumpho milites
eius inter cetera carmina, qualia currum prosequentes
ioculariter canunt, etiam illud <FPR p. 330> vulga-
tissimum pronuntiauerunt:

Gallias Caesar subegit, Nicomedes Caesarem:
ecce Caesar nunc triumphat qui subegit Gal-
lias,
Nicomedes non triumphat qui subegit Caesa-
rem.

prorum et sumptuosum in libidines fuisse constans
opinio est, plurimasque et illustres feminas corrupisse,
in quibus Postumiam Serui Sulpici[i], Lolliam Auli
Gabini, Tertullam Marci Crassi, etiam Cn. Pompei
Muciam. nam certe Pompeio et a Curionibus patre
et filio et a multis exprobratum est, quod cuius causa
post tres liberos exegisset uxorem et quem gemens
Aegisthum appellare consuesset, eius postea filiam po-
tentiae cupiditate in matrimonium recepisset. sed ante
alias dilexit Marci Bruti matrem Seruiliam, cui et
proximo suo consulatu sexagens sesterium margari-
tam mercatus est et bello ciuili super alias donationes
amplissima praedia ex auctionibus hastae minimo ad-
dixit; cum quidem plerisque uilitatem mirantibus face-
tissime Cicero: quo melius, inquit, emptum scia-
tis, tertia deducta; existimabatur enim Seruilia etiam
filiam suam Tertiam Caesari conciliare. ne prouincia-

1 deductum G 2 ortae X, -um G 12 habent uersum
suspectum T', om. rel. et H 18 postuminam MVPOS
24 recepisse M 25 alias repetisset MG 26 primo Torr.
sestertio s 31 deducta est T'

decumbo -cubui 3.: lægger mig ned

lectus 2.m: leje, seng

flos aetatis – blomstrende ungdom = en yngling

contamino 1.: skænder, misbruger

commemoro 1.: omtaler, nævner

beneficium 2.n: velgerning, tjeneste,
gunstbevisning

remove – imperativ (< *removeo*) – ”spar os for
det”

tu-te – forstærkende – DU

currus 4.m: vogn

ioculaniter adv.: til skæmt

pronuntio 1.: fremsiger

vulgatus adj.: almindelig (be)kendt

constans opinio est – der hersker den faste
mening, at ... (m. aci)

pronus adj.: tilbøjelig

sumptuosus adj.: ødsel;

libido -inis 3.f: seksuelt begær; ”havde en stærk
kønsdrift”

corrumpo 3.: (her) forfører

exprobro 1.: bebrejder

cuius causa – for hvis skyld/ pga. hvilken (= pga.
Cæsar)

exigo -egi -actum 3.: (her) forstøder

uxorem – [Pompeius'] hustru [Mucia]

gemo -ui -itum 3.: stønner, sukker

Aegistus – Aigistos der forførte Klytaimnestra,
mens hendes mand, kong Agamemnon var i krig

consuesco -suevi -suetum 3.: vænner mig til

eius filiam – hans (= Cæsars) datter [Julia]

potentiae cupiditate – pga. magtbegær

in matrimonium recipere – tager til ægte

diligo -lexi -lectum 3.: holder af; elsker

sexagens taladv.: tres gange = 6 mio. sestertier

mercor 1. dep.: køber

addico -dixi -dictum 3.: tilkender

praedium 2.n: gods

amplus adj.: vid. udstrakt

ex auctionibus hastae – fra offentlig auktion

minimo – til en beskeden pris

miror 1. dep.: undrer sig over

vilitas -atis 3.f: prisbillighed

facetissime adv.: yderst vittigt

quo melius emptum sciatis (pot. conj.) – I skulle
bare vide, hvor meget bedre købet var

tertia deducta – abs. abl. – efter at 1/3 (tertia
eller Tertia, som var Servilias datters navn) var
trukket fra

existimo 1.: anser for (her pas. m. nci)

concilio 1.: forbinder; (her) sætter i forbindelse
med (enten som hustru eller elskerinde)

abstineo 2.: afholder sig fra (m. abl.)

provincialibus matrimoniis – gifte provinskoner

distichon 2.n: epigram

iacto 1.: kaster; fremfører

libus quidem matrimoniis abstinuisse uel hoc disticho
<FPR p. 330> apparet iactato aequae a militibus per
Gallicum triumphum:

urbani, seruatae uxores: moechum caluom ad-
ducimus. 5

aurum in Gallia effutuisti, hic sumpsisti mu-
tuum.

52 dilexit et reginas, inter quas Eunoen Mauram Bogudis
uxorem, cui maritoque eius plurima et immensa tri-
buit, ut Naso scripsit; sed maxime Cleopatram, cum 10
qua et conuiuia in primam lucem saepe protraxit et
eadem naue thalamego paene Aethiopia tenus Aegyptum
penetrauit, nisi exercitus sequi recusasset, quam deni-
que accitam in urbem non nisi maximis honoribus
praemiisque auctam remisit filiumque natum appellare 15
2 nomine suo passus est. quem quidem nonnulli Grae-
corum similem quoque Caesari et forma et incessu
tradiderunt. M. Antonius adgnitum etiam ab eo se-
natui adfirmavit, quae scire C. Matium et C. Oppium
reliquosque Caesaris amicos; quorum Gaius Oppius, 20
quasi plane defensione ac patrocinio res egeret, librum
edidit, non esse Caesaris filium, quem Cleopatra dicat.
3 Heluius Cinna tr. pl. plerisque confessus est habuisse
se scriptam paratamque legem, quam Caesar ferre ius-
sisset cum ipse abesset, uti uxores liberorum quaeren- 25
dorum causa quas et quot uellet ducere liceret. at ne
cui dubium omnino sit et impudicitiae et adulteriorum
flagrasse infamia, Curio pater quadam eum oratione
omnium mulierum uirum et omnium uirorum mulie-
rem appellat. 30

53 Vini parcissimum ne inimici quidem negauerunt.

4 caluon *MGV*, -uum *rel.* 6 gallia *T'*, -am *rel.* 10 naso
5 (*Mancinellus*), uasa Ω (*corr. ex uasu ut uid. M, uasas G*)
16 <e> nomine *Modd.* 19 <id>que scire *Modd.* (que pro
quae *codd. pler.*) 22 de cl. dicant *T* 25 ut <e> *i Bûch.*
26 uellent *X* ac *edd. fere cum Erasmo* 27 impud. eum *T*

aeque adv.: ligeledes

urbani – her vokativ – I romere

seruate – imperativ (← *seruo*) – ”pas på...”

adduco 3.: fører hen; (her) kommer med

moechus 2.m: horekarl

calvus adj.: skaldet

effutuo 3.: opbruger ved utugt

sumo sumpsj sumptum 3.: tager; (her) optager

mutuus adj.: lånt

Bogud -is 3.m – afrikansk konge

Eunoe (græsk bøjn.) – Boguds dronning

Maurus/Maura – maurer (beboerne af den
vestlige del af Nordafrika)

plurima et immensa – mange og dyre gaver

convivia protrahere – trække et gæstebud ud
(lige til den lyse morgen)

navis -is 3.f: skib

thalamegus 2.f: fartøj med værelser – en slags
ægyptisk gondol

tenus efterstillet præp. m. abl.: indtil

penetro 1.: (her) gennemrejser

recuso 1.: afslår, nægter

accio -ivi -itum 4.: kalder; henter

augei auxi auctum 2.: (her) overøser, begaver

remitto -misi -missum 3.: sender tilbage

patior passus sum 3. dep.: tillader

trado -didi -ditum 3.: (her) beretter

similis -e adj.: lignende, som ligner (m. dat.)

incessus 4.m: gang(art)

agnosco -novi -nitum 3.: anerkender

adfirmito 1.: bekræfter (m. aci)

egeo 2.: har behov for (m. abl.)

patrocinium 2.n: beskyttelse, forsvar

confiteor -fessus sum 2.: tilstår, indrømmer

iubeo iussi iussum 2.: befaler

uti leceret – at det skulle være tilladt

quot uellet – så mange som han ville

liborum quaerendorum causa –
gerundivkonstruktion styret af *causa* - for at
skaffe sig børn

omnino adv.: helt og holdent; (her) slet ikke

dubium non est (upers.) – der er ingen tvivl om

infamia 1.f: dårligt rygte

flagro 1.: brænder; forfølges af

impudicitia 1f: utugtighed

Curio pater – Den ældre Curio

appello 1.: kalder

mulier -eris 3.f: kvinde

parcus adj. – her superlativ - mådeholden (m.
gen.)

vinum 2.n: vin

inimicus 2.m: uven; fjende

nego 1.: benægter

unum ex omnibus – som den eneste af alle

sobrius adj.: ædru

accedo -cessi -cessum 3.: går hen; påtager mig

Marci Catonis est: unum ex omnibus Caesarem ad euertendam rem publicam sobriam accessisse. nam circa uictum Gaius Oppius adeo indifferentem docet, ut quondam ab hospite conditum oleum pro uiridi adpositum aspernantibus ceteris solum etiam largius appetisse scribat, ne hospitem aut neglegentiae aut rusticitatis uideretur arguere. abstinentiam neque in imperiis neque in magistratibus praestitit. ut enim quidam monumentis suis testati sunt, in Hispania pro consule et a sociis pecunias accepit emendicatas in auxilium aeris alieni et Lusitanorum quaedam oppida, quanquam nec imperata detrectarent et aduenienti portas patefacere, diripuit hostiliter. in Gallia fana templaque deum donis referta expilauit, urbes diruit saepius ob praedam quam ob delictum; unde factum, ut auro abundaret ternisque milibus nummum in libras promercare per Italiam prouinciasque diuenderet. in primo consulatu tria milia pondo auri furatus e Capitolio tantundem inaurati aeris reposuit. societates ac regna pretio dedit, ut qui uni Ptolemaeo prope sex milia talentorum suo Pompeique nomine abstulerit. postea uero euidentissimis rapinis ac sacrilegis et onera bellorum ciuilium et triumphorum ac munerum sustinuit impendia.

Eloquentia militarique re aut aequauit praestantissimorum gloriam aut excessit. post accusationem Dolabellae haud dubie principibus patronis adnumeratus est. certe Cicero ad Brutum (261) oratores enumerans negat se uidere, cui debeat Caesar cedere, aitque eum elegantem, splendidam quoque atque etiam magnificam et generosam quodam modo rationem dicendi tenere; et ad Cornelium Nepotem de eodem ita scripsit: quid? oratorem quem huic ante-

1 Verbum marci T' 9 proconsule V, a proconsule T', proconsul rel. 22 onere MG al. 25 militarique re Lips. (5?), militari quare (quare om. G) Q, militarique arte Heins. 33 oratorum T'

euerto -verti -versum 3.: omstyrter

circa praep. m. akk.: me dhensyn til

victus 4.m: føde, mad

indifferens -is adj.: ligegyldig

doceo 2.: belærer; fortæller

hospes -itis 3.m: (her) vært

oleum 2.n: (oliven)olie

conditus adj.: krydret; (her) for gammel

viridis -e adj.: frisk

adpono -posui -positum 3.: stiller frem

aspernor 1. dep.: forsmår, afviser

largius adv. i komparativ: rigeligt

appeto -petivi -petium 3.: går løs på; (her) spiser

arguo -ui 3.: anklager én (akk.) for ngt. (gen.)

neglentia 1.f: forsømmelighed

rusticitas -atis 3.f: bondsk levevis

abstinentia 1.f: tilbageholdenhed (i pengesager)

praesto -stiti -statum 1.: yder; (her) udviser

testor 1. dep.: bevidner

monumentum 2.n: historisk optegnelse; (her) "erindringer"

socius 2.m: forbundsfælle

emendico 1.: skaffer sig ngt. (ved at bede om det)

in auxilium aeris alieni – til at betale sin gæld med

Lusitani 2.m plur.: indbyggerne i det vestligste Spanien (≈ Portugal)

deripio -ripui -reptum 3.: (her) plyndrer

hostiliter adv.: (her) som var de fjender

detrecto 1.: nægter, afslår

imperatum 2.n: befaling, ordre

patefacio -feci -factum 3.: åbner

fanum 2.n: indviet sted, helligdom

deum = *deorum*

refercio -fersi -fertum 4.: stopper fuld

donum 2.n: gave (især om gave til guderne)

expilo 1.: udplyndrer

diruo -rui -rutum 3.: nedriver, ødelægger

saepius adv. i komp.: oftere

delictum 2.n: forseelse, forbrydelse

unde factum est, at – følgen blev at...

abundo 1.: har i overflod af (m. abl.)

divendo 3.: sælger (til hvem som helst)

promercalis -e adj.: hvormed der drives handel; her sammen m. *divendere*: falbyder

libra 1.f: rom. pund

ternisque milibus nummum – for 3.000 sestertier pundet

furor -atus sum 1. dep.: fjerner listigt og hemmeligt; #stjæler"

pondo ubøj. subst. (egl. abl.): [pund] i vægt

tantundem adj. n.: netop så meget

inauratus adj.: forgyldt

aes aeris 3.n: kobber

aufero -abstuli -ablatum 3.: (her) afpresser

onus -eris 3.n: byrde; (her) omkostning

pones eorum, qui nihil aliud egerunt? quis
sententiis aut acutior aut crebrior? quis uer-
bis aut ornatior aut elegantior? genus eloquen-
tiae dum taxat adulescens adhuc Strabonis Caesaris
secutus uidetur, cuius etiam ex oratione, quae inscri- 5
bitur pro Sardis, ad uerbum nonnulla transtulit in
diuinationem suam. pronuntiasse autem dicitur uoce
3 acuta, ardenti motu gestuque, non sine uenustate. ora-
tiones aliquas reliquit, inter quas temere quaedam
feruntur. pro Quinto Metello non immerito Augu- 10
stus existimat magis ab actuaris exceptam male sub-
sequentibus uerba dicentis, quam ab ipso editam; nam
in quibusdam exemplaribus inuenio ne inscriptam qui-
dem pro Metello, sed quam scripsit Metello, cum
ex persona Caesaris sermo sit Metellum seque ad- 15
uersus communium obtrectatorum criminationes pur-
gantis. apud milites quoque in Hispania idem
4 Augustus uix ipsius putat, quae tamen duplex fertur:
una quasi priore habita proelio, altera posteriore, quo
Asinius Pollio ne tempus quidem contionandi habuisse 20
56 eum dicit subita hostium incursione. reliquit et rerum
suarum commentarios Gallici cuiusque belli Pom-
peiani. nam Alexandrini Africique et Hispaniensis in-
certus auctor est: alii Oppium putant, alii Hirtium,
qui etiam Gallici belli nouissimum imperfectumque li- 25
brum suppleuerit. de commentariis Caesaris Cicero in
2 eodem Bruto <262> sic refert: commentarios scri-
psit ualde quidem probandos: nudi sunt, recti
et uenusti, omni ornatu orationis tamquam
ueste detracta; sed dum uoluit alios habere pa- 30
rata, unde sumerent qui uellent scribere histo-
riam, ineptis gratum fortasse fecit, qui illa uo-
lent calamistris inurere, sanos quidem homines
3 a scribendo deterruit. de isdem commentariis Hir-

10 <ut> pro Casaub. non] quae non et tum excepta et
edita T' 18 uix] orationem esse T' 26 Caesaris om. T'

Impendium 2.n: bekostning, udgift

sacrilegus 2.m: (her9 tempelrøveri

cui cedere – bøje sig for nogen

antepono -posui -positum 3.: stiller over,
foretrækker

ago egi actum 3.: bedriver

acutus adj.: skarp (her komparativ)

creber -bra -brum adj.: rig på indhold; her
komparativ: "mere opfindsom"

dumtaxat adv.: i det mindste

genus eloquentiae 3.n: talestil

ad uerbum – ordret

diuination -onis 3.f: "prøvesag" (til afgørelse af,
hvem af flere anklagere, der skal føre en given
sag)

pronuntio 1.: erklærer; (her) taler

ardens -tis adj.: glødende, brændende; fyrig

venustas -atis 3.f: charme, skønhed

temere adv.: tilfældigt; (her) ikke sikkert

immerito adv.: ufortjent; med urette

actuaris 2.m: hurtigskriver; stenograf

inuenio 4.: finder

inscribor 1. passiv: (her) hedder, kaldes

purgo 1.: rensar, retfærdiggør; forsvarer (her
ppa i gen. → Caesaris)

aduersus præp. m. akk.: imod

obtrectator -oris 3.m: misundelig modstander

crimatio -onis 3.f: beskyldning, anklage (især
bagvaskelse)

vix adv.: næppe

ipsius – hans egen (= Cæsars)

duplex -icis adj.: (her) I to versioner

contionor 1. dep.: holder tale til hæren

incursio -onis 3.f: angreb

bellum Pompeiani = bellum civile

incertus adj.: usikker, ukendt

suppleo 2.: udfylder; tilføjer

novissimus – den nyeste = den sidste = 8. bog

imperfectus adj.: ufuldendt

probo 1.: godkender, billiger, bifalder

valde quidem probandos – gerundiv →
commentarios – der i høj grad bør roses

nudus adj.: (her) nøgtern

rectus adj.: (her) regulær, direkte

venustus adj.: (her) smagfuld

ornatus orationis – talens stilistiske pryde

ueste (abl.) detracta – er blevet afklædt

paratus adj.: (her) færdig

sumo -sumpsi -sumptum 3.: tager; vælger

ineptus adj.: upassende; (her) tåbelig

gratum 2.n: tjeneste

inuro -ussi -ustum 3: indbrænder; påtrykker

calimistrum 2.n: krøllejern; "pynte dem unødigt
med retoriske kruseduller"

sanus adj.: fornuftig

deterreo 2.: afskrækker

tius <bell. Gall. VIII pr.> ita praedicat: adeo probantur omnium iudicio, ut praerepta, non praebita facultas scriptoribus uideatur. <cuius tamen rei maior nostra quam reliquorum est admiratio; ceteri enim, quam bene atque emendate,> nos etiam, quam facile atque celeriter eos perscripserit, scimus. Pollio Asinius parum diligenter parumque integra ueritate compositos putat, cum Caesar pleraque et quae per alios erant gesta temere crediderit et quae per se, uel consulto uel etiam memoria lapsus perperam ediderit; existimatque rescripturum et correcturum fuisse. reliquit et de analogia duos libros et Anticatones totidem ac praeterea poema quod inscribitur Iter. quorum librorum primos in transitu Alpium, cum ex citeriore Gallia conuentibus peractis ad exercitum rediret, sequentes sub tempus Mundensis proelii fecit; nouissimum, dum ab urbe in Hispaniam ulteriorem quarto et uicensimo die peruenit. epistulae quoque eius ad senatum extant, quas primum uidetur ad paginas et formam memorialis libelli conuertisse, cum antea consules et duces non nisi transuersa charta scriptas mitterent. extant et ad Ciceronem, item ad familiares domesticis de rebus, in quibus, si qua occultius perferenda erant, per notas scripsit, id est sic structo litterarum ordine, ut nullum uerbum effici posset: quae si qui inuestigare et persequi uelit, quartam elementorum litteram, id est D pro A et perinde reliquas commutat. feruntur et ait uero ab adulescentulo quaedam scripta, ut Laudes Her-

3 lacuna, si modo fuit, expleta in s 7 pr(a)escripserit
 MGTP, perfecit Hirt. 9 cum] cui MG 13 Anticatonis
 C. G. Müller 14 inter M 20 primus Urs., primus is Casaub.
 24 proferenda X 26 quis codd. praeter MGVL 27 uelit s
 (Ern.), uellet Ω, uolet Steph. 28 et ait uero ab MV, et a puero
 ab R, et a puero et ab HQ, uero ab LSO², uero T, et ab G, ab
 PO¹, uero et ab s, ut ait Varro ab (uel et ab) Bentl., ut ait
 Q. Tubero ab Reifferscheid, et a puero aut Jernstedt

praedico 1.: udtaler sig

probo 1.: (her) anerkender

omnium iudicio – "almindeligvis"

praeripio -ripui -reptum 3.: berøver

praebeo 2.: tilbyder; giver, skaffer

facultas -atis 3.f: mulighed; evne; lejlighed

nostra admiratio cuius rei – vores beundringen
 over dette forhold

emendate adv.: fejlfrit

celeriter adv.: hurtigt

perscribo -scripsi -scriptum 3.: skriver, forfatter

parum (adv.) diligenter – med liden omhu

parum (adv.) integra ueritate – og ikke helt i
 overensstemmelse med sandheden

pleraque n plur.: de fleste af de ting, som...

temere (adv.) credere – stole blndt på

edo -didi -ditum 3.: giver fra mig; (her)
 fremstiller

consulto adv.: med vilje

perperam (adv.): forkert, fejlagtigt

labor lapsus sum 3. dep.: glider; falder (→ abl.)

rescripturum et correcturum fuisse – IRREALIS –
 at han ville have skrevet dem om og rettet dem
 for fejl

ANALOGIA – om standardisering inden for
 grammatik (kun bevaret i få fragmenter)

ANTICATONES – taler, der kritiserede Cato (også
 kun fragmentarisk bevaret)

poema 1.f: digt

inscribo 3.: forsyner med overskrift

iter itineris 3.n: rejse

transitus 4.m: rejsen henover...

conventus 4.m: forsamling af romerske borgere
 i en provins; "landdag"

redeo -i -itum 4.: vender tilbage

sub praep. m. akk.: (her) i løbet af

proelium Mundensis 2.n: slaget ved Munda

pervenio 4.: kommer igennem; egl. "når til"

ex-sto 1.: består, eksisterer

converto 3.: ændrer

pagina 1.f: blad, side

formam memorialis libelli – til form af en
 optegnelsesbog

non nisi transversa charta scriptas – kun sider
 der var skrevne på tværs

de domesticis rebus – om personlige
 anliggender

perfero -tuli -latum 3.: overbringer

occultius adv. i komp.: hemmeligt

per notas – i kode

structo litterarum ordine ut – v.hj.a. en
 rækkefølge af bogstaver, der er således
 opbygget, at...

efficio 3.: (her) frembringer

investigo 1.: undersøger, efterforsker

persequor 3. dep.: afprøver

quartam elementorum litterarum – det fjerde
 følgende

commuto 1.: udskifter

ait uero = et a puero

culis, tragoedia Oedipus, item Dicta collectanea: quos omnis libellos uetuit Augustus publicari in epistula, quam breuem admodum ac simplicem ad Pompeium Macrum, cui ordinandas bibliothecas delegauerat, misit.

- 57 Armorum et equitandi peritissimus, laboris ultra fidem patiens erat. in agmine nonnumquam equo, saepius pedibus anteibat, capite detecto, seu sol seu imber esset; longissimas uias incredibili celeritate confecit, expeditus, meritoria raeda, centena passuum milia in singulos dies; si flumina morarentur, nando traiciens uel innixus inflatis utribus, ut persaepe nuntios de se praeuenerit. in obeundis expeditionibus dubium cautor an audentior, exercitum neque per insidiosa itinera duxit umquam nisi perspeculatus locorum situs, neque in Britanniam transuexit, nisi ante per se portus et nauigationem et accessum ad insulam explorasset. at idem obsessione castrorum in Germania nuntiata per stationes hostium Gallico habitu penetrauit ad suos.
- 2 a Brundisio Dyrrachium inter oppositas classes hieme transmisit cessantibusque copiis, quas subsequi iusserat, cum ad accersendas frustra saepe misisset, nouissime ipse clam noctu paruulum nauigium solus obuoluto capite conscendit, neque aut quis esset ante detexit aut gubernatorem cedere aduersae tempestati passus est quam paene obrutus fluctibus. ne religione quidem ulla a quoquam incepto absterritus umquam uel retardatus est. cum immolanti aufugisset hostia, profectionem aduersus Scipionem et Iubam non distulit. prolapsus etiam in egressu nauis uerso ad melius omine: teneo te, inquit, Africa. ad eludendas autem uaticinationes, quibus felix et inuictum in ea prouincia fataliter Scipionum nomen ferebatur, despectissimum quendam ex Corneliorum genere, cui ad opprobrium

6 et GT', om. rel. 15 praespeculatus Q5, perspeculatos X
16 per se del. Tross, per suos Lips., alii aliter

adulescentulus 2.m: meget ung mandag

Laudes Herculis – "Herkules' bedrifter"

dictum 2.n: sentens; vittighed

veto-tui -titum 1.: forbyder; tillader ikke

delego 1.: beordrer; "sætter til"

ordino 1.: ordner; indretter

equito 1.: rider

peritus adj. (her superlativ): erfaren, kyndig

patiens -tis adj.: udholdende

labor -oris 3.m: anstrengelse; (her plur.) strabadser

ultra fidem - udover det utrolige

agmen -inis 3.n: kolonne, marchorden

nonnumquam adv.: sommetider

anteo -ii 4.: går foran

detego 3.: blotter, gør synlig

imber -bris 3.m: (kraftig) regn

expeditus adj.: uden oppakning

meritorius adj.: (her) lejet

raeda 1.f: 4-hjulet rejsevogn

no 1.: svømmer

innitor -nixus sum 3. dep.: støtter mig til

uter utris 3.m: lædersæk

praeuenio 4.: kommer i forkøbet

nuntios de se – dem, der skulle melde hans ankomst

obeo -ii -itum 4.: (her) gennemfører

dubium [est] – er det ikke til at afgøre, om...

cautus adj.: forsigtig

audens -tis adj.: modig, dristig

insidiosus adj.: hvor der var fare for baghold

perspeculor 1. dep.: rekognoscerer

transueho -uexi -vectus 3.: sætter/sejler over

nauigatio -onis 3.f: besejlingsforhold

statio -onis 3.f: militær post

Gallico habitu – i gallisk klædedragt

oppositus adj.: (her) fjendtlig

cesso 1.: tøver, nøler

accerso -ivi -itum 3.: tilkalder

novissime adv.: til sidst

clam adv.: hemmeligt

nauigium 2.n: lille skib

obvolvo -volvi -volutum 3.: indhyller

conscendo -di -sum 3.: (her) går ombord på

detego -texi -tectum 3.: (her) afslører

gubernator -oris 3.m: styrmand

cedo cessi cessum 3.: giver efter for (m. dat.)

adversa tempestas – stormende modvind

obruo -rui -rutum 3.: begraver, sænker

incipio -cepi -ceptum 3.: påbegynder

retardo 1.: (for)sinker

immolo 1.: ofrer

hosta 1.f: offerdyr

uitae Saluitoni cognomen erat, in castris secum habuit

Proelia non tantum destinato, sed ex occasione sumebat ac saepe ab itinere statim, interdum spurcissimis tempestatibus, cum minime quis moturum putaret; nec nisi tempore extremo ad dimicandum cunctatior factus est, quo saepius uicisset, hoc minus experientis casus opinans nihilque se tantum adquisiturum victoria, quantum < . . . . . > hostem fudit, quin castris quoque exueret: ita [ut] nullum spatium perterritis dabat. ancipiti proelio equos dimittebat et in primis suum, quo maior permanendi necessitas imponeretur auxilio fugae erepto. utebatur autem equo insigni, pedibus 60
15 prope humanis et in modum digitorum unguis fissis, quem natum apud se, cum haruspices imperium orbis terrae significare domino pronuntiassent, magna cura aluit nec patientem sessoris alterius primus ascendit; cuius etiam instar pro aede Veneris Genetricis postea 62
25 dedicauit. inclinatum aciem solus saepe restituit ob- sistens fugientibus retinensque singulos et contortis faucibus conuertens in hostem et quidem adeo plerumque trepidos, ut aquilifer[o] moranti se cus- pide sit comminatus, alius in manu detinentis reliquerit 63
signum. non minor illa constantia eius, maiora etiam 63
indicia fuerint. post aciem Pharsalicam cum praemissis in Asiam copiis per angustias Hellesponti uectoria nauicula traiceret, L. Cassium partis aduersae cum

3 <ex> dest. *Burm.* set ex *M*, sed *II*¹ (*Burm.*), sed et uel sed et ex *Bentl.* 9 quam cum *GT* <auferre calamitas posset. nullum umquam> *expl.* 5 10 qui in *codd. praeter GTQ*² 11 ut *om. IIQ* (nullum ut *R*) daret *G* 18 *ascendit (a corr. ex e) *M*, scandit *H*, escendit *Graev.* 23 aquilifer *Egn.* demoranti *Oud.*, rem. *Büch.* se *M*, *om. VLPOQ*, secus *rel.* 24 retinentis *Burm.* 25 minora *T'* constantiae *IIQST* etiam maiora *G*, quam maiora etiam *I*, immo maiora etiam *T'* 26 fuerunt *GT* 27 uictor *T'*

prolabor -lapsus sum 3.: glider, falder

eludo 3.: (her) afværger

vaticatio -onis 3.f: forudsigelse, varsel

fataliter adv.: efter skæbnens bestemmelse

despectus adj.: foragtet, foragtelig

ad opprobium vitae – til bebrejdelse af [hans] livsførelse

proelia sumere – indlade sig på slag

destinato adv.: efter overvejelse

spurcissimis tempestatibus – i det mest rædsomme vejr

moveo .movi -motum 2.: (her) rører på sig

tempore extremo – i sin sidste levetid

cunctatior adj. i komp.: mere tilbageholdende

dimico 1.: kæmper (med våben)

casus experiendos [esse] – burde hans held sættes på prøve

acquirō -sivi -situm 3.: opnår

fundo fudi fusum 3.: (her) slår, forjager

exuo 3.: berøve (m. abl.)

perterritus adj.: skrækslagen

anceps -cipitis adj.: (her) uafgjort

demitto 3.: sender tilbage (her: til lejren)

quo maior necessitas imponeretur – for at en større nødvendighed til at blive blev pålagt [hans mænd]

auxilio fugar erepto – abs. abl. – efter at muligheden for flugt var fjernet

utor usus sum 3. dep.: (her) rider på (m. abl.)

insignis -e adj.: iøjnefaldende

findo fifi fissum 3.: kløver, spalter

ungula 1.f: hov (på en hest)

haruspex -icis 3.m: offertyder

alo alui altum 3.: (her) opdrætter

sessio -oris 3.f: det at sidde; "den tålte ingen andens sæde (= nogen anden rytter)"

instar ubøj. – vægt, betydning; her: et sidestykke til = en statue der lignede fuldstændigt

inclinatus adj.: bøjende, hældende

restituo 3.: genopretter (en vidende slagorden)

obsisto -stiti -stitum 3.: stiller mig hen foran

fauces -cium 3. f plur.: svælg, strube

contortis faucibus convertens in hostem – efter at have grebet dem i struben og drejer [deres ansigter] mod fjenden

plerumque adv.: for det meste

trepidus adj.: forvirret; ude af sig selv

aquilifer -eri 2.m: felttegnsbærer, fanebærer

cuspis -idis 3.f: spids

comminor 1. dep.: truer

constantia 1.f: standhaftighed

indicium 2.n: kendetegn; bevis

angustiae 1. f plur.: snæver passage

vectoria navicula 1.f: lille transportskib

adversa pars – der tilhørte modstanderne

- decem rostratis nauibus obuium sibi neque refugit et
 64 *comminus tendens, ultro ad deditionem hortatus, sup-
 plicem ad se recepit. Alexandriae circa oppugnationem
 pontis eruptione hostium subita compulsus in scapham
 pluribus eodem praecipitantibus, cum desilisset in mare, 5
 nando per ducentos passus euasit ad proximam nauem,
 elata laeua, ne libelli quos tenebat madefierent, pa-
 ludamentum mordicus trahens, ne spolio poteretur
 hostis.*
- 65 *Militem neque a moribus neque a fortuna probabat, 10
 sed tantum a uiribus, tractabatque pari seueritate at-
 que indulgentia. non enim ubique ac semper, sed cum
 hostis in proximo esset, coercebat: tum maxime exactor
 grauissimus disciplinae, ut neque itineris neque proelii
 tempus denuntiaret, sed paratum et intentum momentis 15
 omnibus quo uellet subito educeret. quod etiam sine
 causa plerumque faciebat, praecipue pluuiis et festis
 diebus. ac subinde obseruandum se admonens repente
 interdiu uel nocte subtrahebat, augebatque iter, ut se-
 20 rius subsequenter defetigaret. fama uero hostilium co-
 piarum perterritos non negando minuendoue, sed in-
 super amplificando ementiendoue confirmabat. itaque
 cum expectatio aduentus Iubae terribilis esset, con-
 uocatis ad contionem militibus: scitote, inquit, pau-
 25 cissimis his diebus regem adfuturum cum de-
 cem legionibus, equitum triginta, leuis arma-
 turae centum milibus, elephantis trecentis. pro-
 inde desinant quidam quaerere ultra aut opi-
 nari mihi, qui compertum habeo, credant;
 aut quidem uetustissima naue impositos quo- 30
 cumque uento in quascumque terras iubebo
 auehi.*
- 67 *Delicta neque obseruabat omnia neque pro modo
 exequebatur, sed desertorum ac seditiosorum et in-*

5 decidisset *Modd.* 10 fortuna *M.*, forma *Torr.* 19 nocte
 <se> *Roth* 30 equidem *Casaub.*

naues rostrata – krigsskibe

obuius adj.: som kommer i møde

refugio -fugi -fugitum 3.: flygter for

comminus adv.: i nærkamp

ultro adv.: desuden; ovenikøbet

deditio -onis 3.f: overgivelse

hortor -atus sum 1. dep.: opfordrer

supplex -icis adj.: ydmyget

eruptio -onis 3.f: udfald

circa præp. m. akk.: (her) ved

scapha 1.f: lille jolle

praecipito 1.: kaster sig ned i

desilio -silui -sultum 4.: springer ned i

evado -vasi -vasum 3.: undslipper

no 1.: svømmer

elata laeue – med den venstre hånd hævet

madedacio -feci -factum 3.: gør våd

mordicus adv.: ved bid, bidende, med tænderne

paludamentum 2.n: feltherrekappe

spolium 2.n: bytte, rov;

potior 4. dep.: bemægtiger mig

probo 1.: (her) bedømmer

tracto 1.: (her) behandler

indulgentia 1.f: overbærenhed

coerceo 2.: (her) holder i stramme tøjler

exactor -oris 3.m: håndhæver

denuntio 1.: meddeler

intentus adj.: spændt, "på spring"

educio -duxi -ductum 3.: fører ud

praecipue adv.: især

pluvius adj.: regn-

repente adv.: pludselig

interdiu adv.: om dagen

subtrahio -traxi -tractum 3.: (her) rider fra nogen

augeo auxi auctum 2.: (her) forlænger

serius sequentis – dem der fulgte efter for sent
 (= ikke var hurtig nok)

defatigo 1.: udmatter

minuo 3.: gør mindre; (her) underdrive

insuper adv.: (her) ovenikøbet

amplifico 1.: gør større

ementior -itus 4. dep.: (her) overdrive

scitote – imperativ – I skal vide...

proinde adv.: derfor

desino -sui -situm 3.: holder op med

quaero -sivi -situm 3.: spørger

opinor 1. dep.: formode, mene; (her) gisne

compertum habeo – ved besked

vetus adj.: gammel (her superlative)

impono -posui -positum 3.: (her) sætter ombord
 på

iubeo iussi iussum 2: befaler

aveho -vexi -vectum 3.: fører bort; (her) sejler
 bort

delictum 2.n: forseelse

quisitor et punitor acerrimus coniebat in ceteris. ac nonnumquam post magnam pugnam atque uictoriam remisso officiorum munere licentiam omnem passim lasciuiendi permittebat, iactare solitus milites suos etiam unguentatos bene pugnare posse. nec milites eos pro contione, sed blandiore nomine commilitones appellabat habebatque tam cultos, ut argento et auro politis armis ornaret, simul et ad speciem et quo tenaciores eorum in proelio essent metu damni. diligebat quoque usque adeo, ut audita clade Tituriana barbam capillumque summiserit nec ante dempserit quam uindicasset. quibus rebus et deuotissimos sibi et fortissimos reddidit. ingresso ciuile bellum centuriones cuiusque legionis singulos equites e uiatico suo optulerunt, uniuersi milites gratuitam et sine frumento stipendioque operam, cum tenuiorum tutelam locupletiores in se contulissent. neque in tam diuturno spatio quisquam omnino desciuit, plerique capti concessam sibi sub condicione uitam, si militare aduersus eum uellent, recusarunt. famem et ceteras necessitates, non cum obsiderentur modo sed et si ipsi alios obsiderent, tanto opere tolerabant, ut Dyrrachina munitione Pompeius uiso genere panis ex herba, quo sustinebantur, cum feris sibi rem esse dixerit amouerique ocius nec cuiquam ostendi iusserit, ne patientia et pertinacia hostis animi suorum frangerentur.

Quanta fortitudine dimicant, testimonio est quod aduerso semel apud Dyrrachium proelio poenam in se ultro depoposcerunt, ut consolandos eos magis imperator quam puniendos habuerit. ceteris proeliis innumeras aduersariorum copias multis partibus ipsi pauciores facile superarunt. denique una sextae legionis cohors praeposita castello quattuor Pompei legiones per aliquot horas sustinuit paene omnis confixa multi-

1 poenitor *MGV* (in *M* corr. m. 1) 8 auro litis *Bentl.*

ex(s)equor -secutus sum 3.: forfølger, straffer

sediciosus adj.: oprørsk

inquisitor -oris 3.m: forfølger (af...)

punitor -oris 3.m: en der straffer

con-niveo 2.: ser igennem fingre med

remisso officiorum munere – abs abl – efter at have fritaget [soldaterne] for deres daglige tjeneste

lasciuio 4.: (her) morer sig

passim adv.: (her) på alle måder

licentia 1.f: frihed, tilladelse til

soleo solitus sum 2. halvdep.: plejer (m. inf.)

unguento 1.: smører ind i velduftende olier

blandus adj.: smigrende

commilitio -onis 3.m: (soldater)kammerat

cultus adj.: velsoigneret

orno 1.: smykker med (m. abl.)

ad speciem – for et syns skyld

tenax -acis adj.: fastholdende

damnum 2.n: skade, tab

diligo -lexi -lectum 3.: holder af

summitto -misi -missum 3.: (her) lader vokse

demo dempsi demptum 3.: tager bort

vindico 1.: hævner

reddo -didi -ditum 3.: bringer i en tilstand; "gør"

deuotus adj.: tro, hengiven

fortis -e adj.: tapper, modig

ingredior -gressus sum 3.: begynder på

viaticum 2.n: (her) soldaternes i krigen sammensparede penge

offero obtuli oblatum 3.: tilbyder

gratuitus adj.: uden betaling

confero in se – påtager sig

tutela 1.f: omsorg, beskyttelse

tenuis adj.: fin, tynd; fattig

locuples -etis adj.: rig, velstående

descisco -scivi -scitum 3.: falder fra

recuso 1.: vægrer mig ved; nægter, afslår

concedo -cessi -cessum 3.: giver afkald på

sub condicione si – på den betingelse at

fames -is 3.f: hunger, sult

necessitates 3. f plur.: trængsler

obsideo 2.: belejrer

tanto opere – (her) så ihærdigt

munitio -onis 3.f: belejring

panis -is 3.m: brød

herba 1.f: urt, græs

sustineo 2.: (her) opretholder livet

fera 1.f: vildt dyr

ocius adv.: straks

amoveo 2.: fjerner

ostendo -di -sum 3.: (her) viser frem

pertinacia 1.f: udholdenhed

animus 2.m: (her) moral

frango fregi fractum 3.: brækker, knækker

dimico 1.: kæmper

tudine hostilium sagittarum, quarum centum ac triginta
 4 milia intra uallum reperta sunt. nec mirum, si quis
 singulorum facta respiciat, uel Cassi Scaënae centuri-
 onis uel Gai Acili militis, ne de pluribus referam.
 Scaëna excusso oculo, transfixus femore et umero, 5
 centum et uiginti ictibus scuto perforato, custodiam
 portae commissi castelli retinuit. Acilius nauali ad
 Massiliam proelio iniecta in puppem hostium dextera
 et abscisa memorabile illud apud Graecos Cynegiri
 exemplum imitatus transiuit in nauem umbone obuio 10
 agens.

69 Seditionem per decem annos Gallicis bellis nullam
 omnino mouerunt, ciuilibus aliquas, sed ut celeriter ad
 officium redierint, nec tam indulgentia ducis quam
 auctoritate. non enim cessit umquam tumultuantibus 15
 atque etiam obuiam semper iit; et nonam quidem le-
 gionem apud Placentiam, quanquam in armis adhuc
 Pompeius esset, totam cum ignominia missam fecit
 aegreque post multas et supplicis preces, nec nisi
 70 exacta de sontibus poena, restituit; decimanos autem 20
 Romae cum ingentibus minis summoque etiam urbis
 periculo missionem et praemia flagitantes, ardente tunc
 in Africa bello, neque adire cunctatus est, quanquam
 deterrentibus amicis, neque dimittere; sed una uoce,
 qua Quirites eos pro militibus appellarat, tam facile 25
 circumegit et flexit, ut ei milites esse confestim re-
 sponderint et quamuis recusantem ultro in Africam
 sint secuti; ac sic quoque seditiosissimum quemque et
 praëdae et agri destinati tertia parte multauit.

71 Studium et fides erga clientis ne iuueni quidem de- 30
 fuerunt. Masintham nobilem iuuenem, cum aduersus
 Hiempsalem regem tam enixe defendisset, ut Iubae regis
 filio in altercatione barbam inuaserit, stipendiarium

1 milia sagittarum circiter xxx *Caes. b. c. III 53* — 5 trans-
 fixis *Bentl.* 14 redirent *X* 23 in *del. Burm.* 26 esse
 se 5, se esse *Bentl.*

deposco -poposci 3.: fordrer, forlanger
castellum 2.n: lille fort; skanse
sustineo 2.: (her) holder stand
configo -fixi -fixum 3.: gennemborer
sagitta 1.f: pil
vallum 2.n: vold
reperio 4.: (fore)finder
mirus adj.: forunderlig, utrolig
respicio -spexi -spectrum 3.: ser (tilbage) på
excutio -cussi -cussum 3.: udriver
transfigo -fixi -fixum 3.: gennemborer
femur -oris 3.n: lår
ictus -us 4.m: slag, stød, hug
scutum 2.n: (stort aflangt) skjold
custodia 1.f: (vagt)post
puppis 3.f: bagstav af et skib
inicio -ieci -iectum 3.: (her) griber fat i
abscido -cidi -cisum 3.: afhugger, afskærer
transileo 4.: springer over
umbo -onis 3.m: skjoldbukkel
obuios agens – driver [fjenderne] tilbage
seditio -onis 3.f: (her) mytteri
indulgentia 1.f: overbærenhed
cedo cessi cessum 3.: giver efter for (m. dat.)
tumultuor 1. dep.: gør oprør
ignominia 1.f: vanære
aegra adv.: vanskeligt; med nød og næppe

supplex -icis adj.: bedende, bønfoldende
prex precis 3.f: bøn, begæring
sons sontis adj.: skyldig
decimani 2. m plur.: den 10. legion
minae 1. f plur.: trusler
missio -onis 3.f: orlov
flagito 1.: forlanger
praemia 2. n plur.: bonus; pension
adeo -ii -itum 4.: (her) går ud til legionen
demitto -misi -missum 3.: (her) hjemsender, opløser
Quirites 3. m plur.: "borgere"
circumago -egi -actum 3.: vender, drejer
flecto -flexi -flexum 3.: bøjer, forandrer (især om sindelag)
confestim adv.: straks
recuso 1.: gør indsigelser
ultro adv.: uopfordret, frivilligt
sequor -secutus sum 3. dep.: følger
seditiosus adj. oprørsk
multo 1.: straffer (m. abl.)
ager destinatus – landområde, der var lovet dem
studium 2.n: (her) hengivenhed
desum -fui : mangler ved = er ikke til stede ved (m. dat.)
iuuenis -e adj.: ung
erga præp. m. akk.: over for
enixe adv. heftigt, ivrigt

quoque pronuntiatum et abstrahentibus statim eripuit occultavitque apud se diu et mox ex praetura proficiens in Hispaniam inter officia prosequentium fascisque lictorum lectica sua auexit.

5 Amicos tanta semper facilitate indulgentiaque tractavit, ut Gaius Oppio comitanti se per siluestre iter correptoque subita ualitudine deuersoriolo[co], quod unum erat, cesserit et ipse humi ac sub diuo cubuerit. iam autem rerum potens quosdam etiam infimi generis ad
10 amplissimos honores prouexit, cum ob id culparetur, professus palam, si grassatorum et sicariorum ope in tuenda sua dignitate usus esset, talibus quoque se parem gratiam relaturum.

Simultates contra nullas tam graues excepit um- 72
15 quam, ut non occasione oblata libens deponeret. Gaius Memmi, cuius asperrimis orationibus non minore acerbitate rescripserat, etiam suffragator mox in petitione consulatus fuit. Gaius Calpurnius post famosa epigrammata de reconciliatione per amicos agenti ultro ac prior
20 scripsit. Valerium Catullum, a quo sibi uersiculis de Mamurra perpetua stigmata imposita non dissimulauerat, satis facientem eadem die adhibuit cenae hospitioque patris eius, sicut consuerat, uti perseuerauit. sed et in ulciscendo natura lenissimus piratas, a qui- 74
25 bus captus est, cum in dicionem redegisset, quoniam suffixurum se cruci ante iurauerat, iugulari prius iussit, deinde suffigi; Cornelio Phagitae, cuius quondam nocturnas insidias aeger ac latens, ne perduceretur ad Sullam, uix praemio dato euaserat, numquam nocere
30 sustinuit; Philemonem a manu seruorum, qui necem suam per uenenum inimicis promiserat, non grauius quam simplici morte puniit; in Publium Clodium 2

7 deuersoriolo *Casaub.*, deuersoriolo eo *Polit.* 8 accubuerit *T* 11 est post professus *add. T*, post palam *G* 14 nullos *codd. praeter MV* 23 consuerat (-sueuerat *POT*) *X*, perseuerat *M¹G*, persueuerat *M²*, persueuerat *ferre T* 24 et om. *M¹G*

alcertatio -onis 3.f: ordveksling

invado -vasi -vasum 3.: (her) griber fat i

stipendiarius adj.: skattepligtig

eripio ripui -reptum 3.: river bort fra (m. abl.)

abstrahentibus – dem der ville trække afsted med ham

lectia 1.f: bærestol

aveho -vexi -vctum 3.: fører bort

facilitas -atis 3.f: (her) elskværdighed

tracto 1.: behandler

silvestris -e adj.: bjergrig

corripio -ripui -reptum 3.: griber

valetudo -inis 3.f: (her) sygdom

deuersoriolum 2.n: mindre kro, "logi"

cedo cessi cessum 3.: giver afkald på ngt. (abl.) til fordel for nogen (dat.)

humus 2.f: jord(bund)

divum 2.n: den fri himmel

cubo -ui -itum 1.: hviler; ligger

potens rerum – da han var kommet til magten

infirmus adj.: (her) betydningsløs

proveho -vexi -vectum 3.: (her) forfremmer

culpo 1.: bebrejder, anklager

palam adv.: åbenlyst

grassator -oris 3.m: natsværmer, "bandit"

sicarius 2.m: morder

tueor tuitus sum 2. dep.: (her) bevarer, opretholder

gratiam referre – gøre gengæld (her fut. inf.)

simultas -atis 3.f: (her) fjendskab

excipio -cepi -cesptum 3.: (her) indlader sig på

depono -posui -positum 3.: lægger fra sig; bringer af vejen

libens -tis adj.: gerne, men glæde

offero obstuli ablatum 3.: (her) byder sig

acerbitas -atis 3.f: bitterhed

rescribo -scripsi -scriptum 3.: svarer (skriftligt)

suffragator -oris 3.m: politisk stiller (der anbefaler et valg)

versiculus 2.m: små vers (= lille digt)

stigma -atis 3.n: (brænde)mærke

dissimulo 1.: overser; ignorerer

satis-facio -feci -factum 3.: giver undskyldning

adhibeo 2.: tilkalder; (her) indbyder

cena 1.f: middagsselskab

hospitium 2.n: gæstevenskab

persevero 1.: bliver ved med (m. inf. *uti*)

consuesco -suevi -suetum 3.: vænner mig til

ulciscor ultus sum 2. dep.: hævner

in dicionem redigere – bringer i sin magt

iuro 1.: sværger

cruci suffigere – korsfæste

iugulo 1.: skærer halsen over på

insidiau 1. f plur.: (her) efterstræbelser

aeger et latens – syg og i skjul

praemium 2.n: (her) bestikelse

sustineo -tinui 2.: (her) fastholder

Pompeiae uxoris suae adulterum atque eadem de causa pollutarum caerimoniarum reum testis citatus negavit se quicquam comperisse, quamvis et mater Aurelia et soror Iulia apud eosdem iudices omnia ex fide re<t> tulissent; interrogatusque, cur igitur repudiasset uxorem: quoniam, inquit, meos tam suspicione quam crimine iudico carere oportere. moderationem uero clementiamque cum in administratione tum in victoria belli civilis admirabilem exhibuit. denuntiante Pompeio pro hostibus se habiturum qui rei publicae defuissent, ipse medios et neutrius partis suorum sibi numero futuros pronuntiavit. quibus autem ex commendatione Pompei ordines dederat, potestatem transeundi ad eum omnibus fecit. motis apud Ilerdam de conditionis condicionibus, cum, assiduo inter utrasque partes usu atque commercio, Afranius et Petreius deprehensos intra castra Iulianos subita paenitentia interfecissent, admissam in se perfidiam non sustinuit imitari. acie Pharsalica proclamavit, ut civibus parcere-
tur, deincepsque nemini non suorum quem uellet unum partis aduersae seruare concessit. nec ulli perisse nisi in proelio reperientur, exceptis dum taxat Afranio et Fausto et Lucio Caesare iuvene; ac ne hos quidem uoluntate ipsius interemptos putant, quorum tamen et priores post impetratam ueniam rebellauerant et Caesar libertis seruisque eius ferro et igni crudelem in modum enectis bestias quoque ad munus populi comparatas contrucidauerat. denique tempore extremo etiam quibus nondum ignouerat, cunctis in Italiam redire permisit magistratusque et imperia capere; sed et statuas Luci Sullae atque Pompei a plebe disiectas reposit; ac si qua posthac aut cogitentur grauius aduersus se aut dicerentur, inhibere maluit quam uindi-

12 quibus om. MVLPO 22 reperiuntur T' 25 rebellauerant Steph. (s), -runt Q caesari M, -ris IRO²T 30 permisit Ns, -serat Q

noceo 2.: skader

punio 4.: straffer

servus manu 2.m: en skrive-/sekretærslave

nex necis 3.f: drab (suam = Cæsars)

mors simplex – simpel dødsstraf

adulter -eri 2.m: forfører

pollutus adj.: smudsig

caerimonia 1.f: hellig ceremoni

testis citatus – indkaldt som vidne

comperio -peri -pertum 4.: (her) kender til

refero -tuli -llatum 3.: (her) beretter

ex fide – i overensstemmelse med sandheden

repudio 1.: forstøder

meos – dem i mit hus

careo 2.: er fri for (m. abl.)

exhibeo 2.: (her) udviser

denuntio 1.: erklærer (m. aci)

desum -fui: svigter

ipse = Cæsar

pronuntio 1.: fokynder, udtaler

ordo -inis 3.m: (her) censturionværdighed

deditio -onis 3.f: overgivelse

assiduus adj.: stadig, vedvarende

commercium 2.n: forbindelse, omgang

usus 4.m: samkvem

paenitentia 1.f: anger, fortrydelse

perfidia 1.f: falskhed, troløshed

imitor 1. dep.: efterligner

parco peperciparsum 3.: skåner

deincepsque adv.: og umiddelbart efter

concedo -cessi -cessum 3.: (her) tillader

nemini non – enhver

pereo -ii -itum 4.: omkommer, dør

reperio -pperi -pertum 4.: finder

dumtaxat adv.: kun

juvenis -e adj.: ung

interimo -emi -emptum 3.: (her) dræber

impetro 1.: opnår

venia 1.f: (her) tilgivelse

rebello 1.: gør opstand (igen)

eneco 1.: piner til døde

bestia 1.f: dyr

contrucido 1.: dræber vildt og blodigt

tempore extremo – i slutningen af sit liv

nondum dv.: endnu ikke

ignosco -novi -notum 3.: tilgiver (m. dat.)

magistratusque imperia capere – beklæde embeder og kommandoer

disicio -ieci -iectum 3.: (her) vælter

cogito 1.: (her) planlægger

inhibeo 2.: hindrer, standser

malo malui: vil hellere, foretrækker

vindico 1.: hævner

conventus 4.m: sammenkomst

care. itaque et detectas coniurationes conuentusque 5
nocturnos non ultra arguit, quam ut edicto ostenderet
esse sibi notas, et acerbe loquentibus satis habuit pro
contione denunciare ne perseuerarent, Aulique Caeci-
5 nae criminosisimo libro et Pitholai carminibus male-
dicentissimis laceratam existimationem suam ciuili ani-
mo tulit.

Praegrauant tamen cetera facta dictaque eius, ut 76
et abusus dominatione et iure caesus existimetur. non
10 enim honores modo nimios recepit: continuum con-
sulatum, perpetuam dictaturam praefecturamque mo-
rum, insuper praenomen Imperatoris, cognomen Patris
patriae, statuum inter reges, suggestum in orchestra;
sed et ampliora etiam humano fastigio decerni sibi
15 passus est: sedem auream in curia et pro tribunali,
tensam et ferculum circensi pompa, templa, aras, simu-
lacrata iuxta deos, puluinar, flaminem, lupercos, ap-
pellationem mensis e suo nomine; ac nullos non ho-
nores ad libidinem cepit et dedit. tertium et quartum 2
20 consulatum titulo tenus gessit contentus dictaturae po-
testate decretae cum consulatibus simul atque utroque
anno binos consules substituit sibi in ternos nouis-
simos menses, ita ut medio tempore comitia nulla
habuerit praeter tribunorum et aedilium plebis prae-
25 fectosque pro praetoribus constituerit, qui apse se
res urbanas administrarent. pridie autem Kalendas
Ianuarias repentina consulis morte cessantem honorem
in paucas horas petenti dedit. eadem licentia spreto 3
30 patrio more magistratus in pluris annos ordinauit, de-
cem praetoris uiris consularia ornamenta tribuit, ciui-
tate donatos et quosdam e semibarbaris Gallorum re-
cepit in curiam. praeterea monetarum publicisque uecti-
galibus peculiares seruos praeposuit. trium legionum,
quas Alexandriae relinquebat, curam et imperium

3 nota VIII 16 ferculum GT 18 nonnullos T'
25 qui apse M, quia pse G, qui pse rel., corr. Torr.

arguo -gui 3.: beskylder

ultra adv.: yderligere

ostendo -di -sum 3.: tilkendegiver

acerbe adv.: hårdt, strengt

satis habere – være tilfreds med/nøjes med

denuntio 1.: erklære

persevero 1.: vedbliver, bliver ved med

liber -bri 2.m: bog

criminosus adj.: bagtalerisk (her superlativ)

maledicus adj.: hånende

carmen -nis 3.n: digt

existimatio -onis 3.f: omdømme

lacero 1.: mishandler, ødelægger

civili animo ferre – tager med sindsro

praegravo 1.: er overvejende, har overvægt

existimo 1.: anser for (her passiv m. nci)

abutor -usus 3. dep.: misbruger (m. abl.)

dominatio -onis 3.f: (ene)herredømme

caedo cecidi caesum 3.: dræber

nimius adj.: alt for stor

continuus adj.: fortløbende

praefectura morum – præfektet for sædelighed

suggestum 2.n: ophøjet loge

decerno 3.: (her) tildeler

amplus adj.: betydelig, stor (her komparativ)

fastigium 2.n: (her) rang, værdighed

tensa 1.f: vogn til gudebilleder

ferculum 2.n: bære til fremvisning af bytte ved triumftog

pompa circensis – cirkusoptog (med væddeløbs-
heste og -vogne)

ara 1.f: alter

simulacrum 2.n: billedstøtte (buste)

iuxta præp. m. akk.: ved siden af

puluinar -aris 3.n: gudesæde, gudehynde

flamen -inis 3.m: en præst for en bestemt
guddom

Lupercus 2.m: navn for præst for guden
Lupercus

ad libidinem – efter forgodtbefindende

titulo tenus – kun hvad titlen angik = pro forma

substituo 3.: sætter i stedet for

comitio habere – afholde valg

constituo 3.: (her) indsætter

apsente se – i hans fravær

pridie adv.: dagen før

repentinus adj.: pludselig, uventet

cesso 1.: tøver, nøler; (her) ppa: der var ved at
rinde ud

sperno spreui spretum 3.: ringeagter

consularia ornamenta tribuere – tildele
konsulrang

in curiam accipere – optage i senatet

donatos civitate – dem han havde tildelt
borgerret

praepono -posui -positum 3.: sætter i spidsen
for

77 Rufioni liberti sui filio exoleto suo demandavit. nec minoris inpotentiae uoces propalam edebat, ut Titus Amp[r]ius scribit: nihil esse rem publicam, appellationem modo sine corpore ac specie. Sullam nescisse litteras, qui dictaturam deposuerit. 5 debere homines consideratius iam loqui secum ac pro legibus habere quae dicat. eoque arrogantiae progressus est, ut haruspice tristia et sine corde exta quondam nuntiante futura diceret laetiora, cum uellet; nec pro ostento ducendum, si pecudi cor 10 defuisset.

78 Verum praecipuam et exitiabilem sibi inuidiam hinc maxime mouit. adeuntis se cum plurimis honorificentissimisque decretis uniuersos patres conscriptos sedens pro aede Veneris Genetricis exceptit. quidam putant 15 retentum a Cornelio Balbo, cum conaretur assurgere; alii, ne conatum quidem omnino, sed etiam admonentem Gaium Trebatium ut assurgeret minus familiari 2 uultu respexisse. idque factum eius tanto intolerabilius est uisum, quod ipse triumphanti et subsellia 20 tribunicia praeteruehenti sibi unum e collegio Pontium Aquilam non assurrexisse adeo indignatus sit, ut proclamauerit: repete ergo a me Aquila rem publicam tribunus! et nec destiterit per continuos dies quicquam cuiquam nisi sub exceptione polliceri: si tamen 25 per Pontium Aquilam licuerit. adiecit ad tam insignem despecti senatus contumeliam multo arrogantius factum. nam cum in sacrificio Latinarum reuertente eo inter inmodicas ac nouas populi acclamationes quidam e turba statuae eius coronam lauream 30 candida fascia praeligata inposuisset et tribuni plebis

1 rusioni T, rufini M 2 amprius (-plus QT) Q, corr. Pulm. Torr. (s?) 4 ac sine corp. speciem Graev. 9 exacta GPO, exacta sacra T' 12 inexplabilem T 24 et nec] nec Bentl., et <...> nec Büch. 29 inmodicas T, modicas rel. 31 praeligata M, -am rel. fort. rectius

peculiaris -e adj.: som hører til ens privatejendom

moneta 1.f: møntslagning

vectigal -alis 3.n: skatteopkrævning

demando 1.: betror, overgiver til (m. dat.)

exoletus adj.: yndlings-

edo -didi -ditum 3.: (her) frembringer

porpalam adv.: i fuld offentlighed

impotens -tis adj.: (her) ubehersket

appellatio -onis 3.f: benævnelse, "navn"

sine corpore et specie – uden væsen og realitet

nescisse litteras – være en tåbe

consideratius adv. i komp.: mere velovervejet

pro legibus habere – betragte (hans ord) som lov

progredior -gressus 3. dep.: (her) går så vidt i (m. gen.)

arrogantia 1.f: overmod, hovmod

haruspex -icis 3.m: offertyder (af indvolde)

exta 2. n plur.: indvolde (i et offerdyr)

tristis -e adj.: (her) ildevarslende

cor codis 3.n: hjerte

laetus adj.: (her) glædelig, "bedre"

ostentum 2.n: varsel

nec pro ostento ducendum [esse] – at det ikke behøver at blive fremført som et varsel

pecus -oris 3.n: kvæg

invidia 1.f: (her) uvilje, had

exitiabilis -e adj.: ødelæggende; skadelig; fatal

excipio -cepi -ceptum 3.: modtager

adeo -ii -itum 4.: går hen til

honorificus adj.: ærefuld, hædrende

retineo 2.: holder tilbage

conor 1. dep.: forsøger

assurgo -surrexi -surrectum 3.: rejser mig

admoneo 2.: påminder

respicio -spexi -spectum 3.: (her) ser på

familiaris -e adj.: (her) venlig

intolerabilis -e adj.: utålelig

indignor 1. dep.: harmes; er opbragt over

subsellium 2.n: bænk

praeteruehor -vectus sum 3. dep.: kører forbi

repeto -tivi -titum 3.: kræver tilbage; her imperativ

destituo 3.: lader stå; (her) lader være med

polliceor 2. dep.: lover

sub exceptione – med det forbehold

licet licuit 2.: det er tilladt; (her) "giver lov"

adicio -ieci -iectum 3.: tilføjer

insignis -e adj.: påfaldende

contumelia 1.f: hån, foragt

despicio -spexi -spectum 3.: ser ned på

revertor 3. dep.: vender tilbage

sacrificium Latinarum – "Latinerfestlighederne"

inmodicus adj.: ubehersket, overdreven

acclamatio -onis 3.f: tilråb; hyldest

praeligo 1.: binder fast

Epidius Marullus Caesetiusque Flauus coronae fasciam detrahi hominemque duci in uincula iussissent, dolens seu parum prospere motam regni mentionem siue, ut ferebat, ereptam sibi gloriam recusandi, tribunos gra- uiter increpitos potestate priuauit. neque ex eo in- famiam affectati etiam regii nominis discutere ualuit, quanquam et plebei regem se salutanti Caesarem se, non regem esse responderit et Lupercalibus pro rostris a consule Antonio admotum saepius capiti suo diadema reppulerit atque in Capitolium Ioui Optimo Maximo miserit. quin etiam uaria fama percerebruit migraturum Alexandream uel Ilium, translatis simul opibus imperii exhaustaque Italia dilectibus et procuratione urbis amicis permissa, proximo autem senatu Lucium Cottam quindecimuirum sententiam dicturum, ut, quoniam fatalibus libris contineretur Parthos nisi a rege non posse uinci, Caesar rex appellaretur. quae causa coniuratis maturandi fuit destinata negotia, ne assentiri necesse esset.

Consilia igitur dispersim antea habita et quae saepe bini terniue ceperant, in unum omnes contulerunt, ne populo quidem iam praesenti statu laeto, sed clam palamque detrectante dominationem atque assertores flagitante. peregrinis in senatum allectis libellus propositus est: Bonum factum: ne quis senatori nouo curiam monstrare uelit! et illa uulgo canebantur <FPR p. 330>:

Gallos Caesar in triumphum ducit, idem in curiam:

Galli bracas deposuerunt, latum clauum sum- pserunt.

Quinto Maximo suffecto trimenstrique consule thea- trum introeunte, cum licitor animaduerti ex more ius-

1 flauius *MG* 4 referebat *T* 6 ualuit *Ϛ*, uoluit *Ω*
16 fatalibus libris *ego*, libris fatalibus *T'*, fatalibus *rel.*
continetur *GT*, detineretur *MV*

candidus adj.: hvid

fascia 1.f: (bredt) bånd

inpono -posui -positum 3.: sætter på

uincula 2. n plur.: lænker

doleo 2.: (her) bliver ked af det (her ppa)

paulum prospere adv.: på en mindre heldig måde

regnum 2.n: kongemagt

ut ferebat – som [han selv] fortalte det

recuso 1.: afslår

eripio -ripui -reptum 3.: tager bort fra, berøver

increpo -crepui -creptum 1.: udskælder

privo 1.: fratager

infamia 1.f: rygte

affecto 1.: griber

valeo 2.: (her) magter (m. inf.)

discutio -cussi -cussum 3.: slår i stykker, fjerner

Lupercalia 3.n plur.: Luperkaliefesten

saepius adv.: flere gange

diadema -atis 3.n: diadem

repello -puli -pulsum 3.: (her) afviser

mitto misi missum 3.: sender

percrebesco -brui 3.: bliver stadig hyppigere

migro 1.: flytter bort

transfero -tuli -latum 3.: forflytter, forlægger

opes imperii 3. f plur.: rigets magt

exhaurio -hausi -haustum 4.: udtømmer

delectus 4.m: udskrivning, rekrutering

procuratio -onis 3.f: forvaltning

permitto -misi -missum 3.: overlader

quindecimvir sacris faciundis 2.m: medlem af femtenmandskollegiet for religiøse anliggender

sententiam dicere – stille forslag om

libri fatales 2. m plur.: spådomsbøger

contineo -tinui -tentum 2.: indeholder

maturato 1.: modner; fremskynder

destinata negotia – "deres forehavende" (= mordet på Cæsar)

assentior -sensus sum 4. dep.: samtykker, bifalder

dispertim adv.: enkeltvis

consilia 2. n plur.: (her) planer

bini terni-ve – to eller tre ad gangen

confero -tuli -latum 3.: bringer sammen, samler

laetus adj.: glad; tilfreds med

status 4.m: stilling; situation

clam adv.: hemmeligt; i det skjulte

palam adv.: offentligt; helt åbent

detrecto 1.: afslår, nægter

dominatio -onis 3.f: eneherredømme

flagito 1.: forlanger, kræver

assertor -oris 3.m: befrier

peregrinus 2.m: udlænding

allego -legi -lectum 3.: vælger

propono -posui -positum 3.: bekendtgør

monstro 1.: viser

sisset, ab uniuersis conclamatum est non esse eum
 3 consulem. post remotos Caesetium et Marullum tri-
 bunos reperta sunt proximis comitiis complura suffra-
 gia consules eos declarantium. subscripsere quidam
 Luci Bruti statuæ: utinam uiueres! item ipsius Cae- 5
 saris <FPR p. 330>:

Brutus, quia reges eiecit, consul primus fa-
 ctus est:

hic, quia consules eiecit, rex postremo fa-
 ctus est. 10

4 conspiratum est in eum a sexaginta amplius, Gaio
 Cassio Marcoque et Decimo Bruto principibus con-
 spirationis. qui primum cunctati utrumne in Campo
 per comitia tribus ad suffragia uocantem partibus di-
 uisis e ponte deicerent atque exceptum trucidarent, an 15
 in Sacra uia uel in aditu theatri adorirentur, post-
 quam senatus Idibus Martiis in Pompei curiam edictus
 est, facile tempus et locum praetulerunt.

81 Sed Caesari futura caedes eidentibus prodigiis de-
 nuntiata est. paucos ante menses, cum in colonia Ca- 20
 pua deducti lege Iulia coloni ad extruendas uillas ue-
 tustissima sepulera dis[s]icerent idque eo studiosius
 facerent, quod aliquantum uasculorum operis antiqui
 scrutantes reperiebant, tabula aenea in monumento, in
 quo dicebatur Capys conditor Capuae sepultus, inuenta 25
 est conscripta litteris uerbisque Graecis hac sententia:
 quandoque ossa Capysis detecta essent, fore ut
 illo prognatus manu consanguineorum necaretur
 magnisque mox Italiae cladibus uindicaretur.
 2 cuius rei, ne quis fabulosam aut commenticiam 30
 putet, auctor est Cornelius Balbus, familiarissimus Cae-
 saris. proximis diebus equorum greges, quos in trai-

11 uel amplius *Eutr VI 25* 12 Brutis *Graev.* 13 in] illum in *T* 25 capus *Qs*, capiens *M¹*, capians *V*, capis *rel.* 27 capus *M¹VQs*, capis *rel.* 28 illo *Turn. (Bentl.)*, ilio *MHGT*, iulo (*sic edd.*) uel iulio *rel.*

Bonum factus [est] – "lad det være en god gerning" = indledning til edikt, her brugt som spøg

braecae 1. f plur.: benklæder, bukser

clauus latus 2.m: purpurstriben på tunikaen = senatordragten

sumo sumpsi sumptum 3.: tager på mig

animadverto -ti -sum 3.: giver agt; 8her) er stille

conclamo 1.: råber højt

removeo 2.: fjerner

proximis comitiis – ved næste valg

reperio 4.: (fore)finder

declare 1.: deklamerer, udråber

subscribe -scripsi -scriptum 3.: skriver forneden (på en statue)

utinam adv.: gid

icio -ieci -iectum 3.: fordriver

postremo adv.: til sidste

princeps -cipis 3.m: (her) leder

cunctor 1. dep.: tøver, er i tvivl om

ad suffragia uocantem – når han (= Cæsar) kaldte til afstemning

partibus diuisis – efter at have delt deres styrke

deicio -ieci -iectum 3.: vender bort

excipio -cepi -ceptum 3: opfanger; tager imod

trucido 1.: myrder

aditus 4.m: indgang

adorior -ortus sum 4. dep.: angriber, overfalder

senatus edictus est – der var blevet indkaldt til senatsmøde

facile adv.: (her) uden betænkning

praefero -tuli -latum 3.: foretrækker

caedes -is 3.f: drab

denuntio 1.: erklærer; forkynder, varsler

euidens -tis adj.: åbenbar, klar, tydelig

prodigium 2.n: jærtegn, varsel

deduco -duxi -ductum 3.: (her) udsender

coloni 2.m plur.: kolonister

exstruo -struxi -structum 3.: opfører, bygger

sepulcrum 2.n: grav, gravsted

disicio -ieci -iectum 3.: splitter ad, ødelægger

eo studiosius quod – så meget ivrigere fordi

reperio -peri -pertum 4.: finder

aliquantum – et antal af (→ gen)

vasculum 2.n: kar

scrutor 1. Dep.: gennemsøger

tabula aenea 1.f: bronzetavle

conditor -oris 3.m: (by)grundlægger

sepelio -pelivi -pultum 4.: begraver

os ossis 3.n: ben, knogle

prognatus illo – en efterkommer til ham/Capys = Julius (Cæsars forfader)

consanguineus adj.: blodbeslægtet; "slægtning"

neco 1.: dræber

clades -is 3.f: ulykke, skade

vindico 1.: hævner

fabulosus adj.: sagnrig

commenticius adj.: opdigtet

ciendo Rubiconi flumini consecratur ac uagos et sine custode dimiserat, comperit pertinacissime pabulo abstinere ubertimque flere. et immolantem haruspex Spurrinna monuit, caueret periculum, quod non ultra
 5 Martias Idus proferretur. pridie autem easdem Idus 3
 auem regaliolum cum laureo ramulo Pompeianae curiae se inferentem uolucres uarii generis ex proximo nemore persecutae ibidem discerpserunt. ea uero nocte, cui inluxit dies caedis, et ipse sibi uisus est per quie-
 10 tem interdum supra nubes uolitare, alias cum Ioue dextram iungere; et Calpurnia uxor imaginata est conlabi fastigium domus maritumque in gremio suo confodi; ac subito cubiculi fores sponte patuerunt.

Ob haec simul et ob infirmam ualitudinem diu 4
 15 cunctatus an se contineret et quae apud senatum proposuerat agere differret, tandem Decimo Bruto adhortante, ne frequentis ac iam dudum opperientis destitueret, quinta fere hora progressus est libellumque insidiarum indicem ab obuio quodam porrectum li-
 20 bellis ceteris, quos sinistra manu tenebat, quasi mox lecturus commiscuit. dein pluribus hostiis caesis, cum litare non posset, introiit curiam sprete religione Spurrinnamque irridens et ut falsum arguens, quod sine ulla sua noxa Idus Martiae adessent: quanquam is
 25 uenisse quidem eas diceret, sed non praeterisse. assidentem conspirati specie officii circumsteterunt, illicoque Cimber Tillius, qui primas partes susceperat, quasi aliquid rogaturus propius accessit renuentique et gestu[m] in aliud tempus differenti ab utroque umero
 30 togam adprehendit: deinde clamantem: ista quidem uis est! alter e Cascis auersum uulnerat paulum in-

1 rubiconi (rud- *M*) flumini *MGV*, rubicone (rud- *Q*) flumine *rel.*, Rubicone flumini *Bentl.* 27 tullius *Ω*, *corr. Manutius* 28 gestu *Q* 31 e Cascis *Oud.* (alter Casca *ed. Bon. 1488*), e cassiis *M*, e cassii *V*, casias *G*, cassius *XT* aduersum *GV al.*

familiarissimus adj.: en meget tæt ven

grex -egis 3.m: hjord, flok

traicio -ieci -iectum 3.: sætter over

consecro 1.: indvier til guderne

vagus adj.: omstrefjende

demitto -misi -missum 3.: (her) lader gå

comperio -peri -pertum 4.: erfarer

pertinaciter adv.: stædigt, hårdnakket

pabulum 2.n: foder

abstineo -tinui 2.: holder borte fra (m. abl.)

fleo fleui fletum 2.: græder

ubertim adv.: i overflod

immolantem – da han (= Cæsar) tog et offervarsel

caveo cavi cautum 2.: tager mig i agt

profero -tuli -latum 3.: (her) varer

avis regaliolus 3.f: fuglekonge

ramulus 2.m: kvist

volucris -is 3.f: fugl

nemus 3.n: lund

ibidem adv.: på samme sted

discerpo 3.: plukker itu, sønderriver

illucesco -luxi 3.: begynder at skinne, gry

quies -etis 3.f: søvn

interdum...alias... - snart...snart...

nubes -is 3.f: sky

volito 1.: flyver

dextram iungere – udveksle håndtryk

imaginor 1. dep.: ser for sig, drømmer

collabor -lapsus sum 3. dep.: styrter sammen

fastigium 2.n: gavl. Tag

confodio -fodi -fossum 3.: gennemborer

gremium 2.n: skød

pateo -ui 2.: ligger åbent/tilgængeligt

sponte adv.: af sig selv

cubiculum 2.n: soveværelse

foris -is 3.f: dør

ob haec – pga. disse [varsler]

simul et – og tillige

se contineo – holder sig inde/hjemme

differo -tuli -latim: (her) udskyder

ago egi actum 3: (her) behandler

adhortor 1. dep.: tilskynder, opmuntrer

frequentis [patres] – senatorerne der var mødt talstærkt frem

opperior -pertus 4. dep.: venter

destituo 3.: svigter

libellus 2.m: et lille skrift

index -icis 3.m: en angiver

porrigo -rexi -rectum 3.: rækker ud, stikker frem

commisceo -miscui -mixtum 2.: sammen blander

lego legi lectum 3.: læser (her fut.ptc.)

hostia 1.f: offerdyr

lito 1.: får gunstigt varsel

sperno spreui spretum 3.: lader hånt om

- 2 fra iugulum. Caesar Cascae brachium arreptum graphio traiecit conatusque prosilire alio uulnere tardatus est; utque animaduertit undique se strictis pugionibus peti, toga caput obuoluit, simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quo honestius caderet etiam 5 inferiore corporis parte uelata. atque ita tribus et uiginti plagis confossus est uno modo ad primum ictum gemitu sine uoce edito, etsi tradiderunt quidam Marco 3 Bruto irruenti dixisse: καὶ σὺ τέκνον; exanimis diffugientibus cunctis aliquamdiu iacuit, donec lecticae impositum, dependente brachio, tres seruoli domum retulerunt. nec in tot uulneribus, ut Antistius medicus existimabat, letale ullum repertum est, nisi quod secundo loco in pectore acceperat.
- 4 Fuerat animus coniuratis corpus occisi in Tiberim 15 trahere, bona publicare, acta rescindere, sed metu Marci Antoni consulis et magistri equitum Lepidi destiterunt. postulante ergo Lucio Pisone socero testamentum eius aperitur recitaturque in Antoni domo, quod Idibus Septembribus proximis in Lauicano suo 20 fecerat demandaueratque uirgini Vestali maximae. Quintus Tubero tradit heredem ab eo scribi solitum ex consulatu ipsius primo usque ad initium ciuilis belli Cn. Pompeium, idque militibus pro contione recitatum. sed nouissimo testamento tres instituit heredes 25 sororum nepotes, Gaium Octauium ex dodrante, et Lucium Pinarium et Quintum Pedium ex quadrante reliquo[s]; in ima cera Gaium Octauium etiam in familiam nomenque adoptauit; plerosque percussorum in tutoribus fili, si qui sibi nasceretur, nominauit, Decimum Brutum etiam in secundis heredibus. populo hortos circa Tiberim publice et uiritim trecenos sestertios legauit.
- 84 Funere indicto rogus exstructus est in Martio campo

1 casiae G, cassii MX' arrepto X 17 <M.> Lepidi Polak 26 et del. Torr. 28 reliquo T (Lips.) 30 quis X'T

irrideo -risi -risum 2.: ler; gør nar ad

noxa 1.f: skade

praetereo -ii -itum 4.: går til ende

iugulum 2.n: struben

traicio -ieci -iectum 3.: gennemborer

graphium 2.n: griffel (af metal, der blev skrevet med på vokstavler)

prosilio 4.: springer frem

tardo 1.: forsinker

animadverto -ti -sum 3.: lægger mærke til (→ aci)

pugio -onis 3.f: dolk

stringo strinxi strictum 3.: (om våben) drager

peto 3.: (her) angriber – præs. inf. pas.

obvolvo -volvi -volutum 3.: tilhyller

crus -uris 3.n: ben

imus adj.: nederst

sinus 4.m: brystfold i togaen

quo honestius caderet – for at falde mere anstændigt

uelatus adj.: dækket

confodio -fodi -fossus 3.: gennemborer

plaga 1.f: slag, sår, stød

gemitus 4.m: sukken, stønnen, klage

e-do -didi -ditum 3.: giver fra mig

irruo -rui 3.: stomer løs på

ΚΑΙ ΣΥ ΤΕΚΝΟΝ - græsk: også du, [min søn]

exanimis adj.: livløs

diffugio -fugi -fugitum 3.: flygter

aliquamdiu adv.: i nogen tid

cunctis diffugientibus – idet de alle var flygtet

iaceo -cui 2.: ligger (ned)

donec adv.: indtil

lectica 1.f: bår

brachio dependente – med den ene arm hængende ned

letalis -e adj.: dødeligt

pectus -oris 3.n: brystet (på menneske)

animus fuerat coniuratis (pos. dat.) – det de sammensvornes hensigt at

occido -cidi -cisum 3.: slår ihjel, dræber

bonae 1. f plur.: formue

publico 1.: beslaglægge

rescindo -scidi -scissum 3.: tilintetgør, ophæver

acta 2.n plur.: forordninger

desist -stiti -stitum 3.: afholder mig fra

postulo 1.: kræver; ”på Pisos forlangende”

socer -ceri 2.m: svigerfader

aperio -perui -pertum 4.: åbner

recito 1.: læser op

demando 1.: overgiver; dponerer

heres -edis 3.m: arving

soro -oris 3.f: søster

nepos -otis 3.m: barnebarn

dodrans -tis 3.m: ¼ af et hele

cera 1.f: vokstavle

percussor -oris 3.m: morder, drabsmand

iuxta Iuliae tumulum et pro rostris aurata aedes ad simulacrum templi Veneris Genetricis collocata; intraque lectus eburneus auro ac purpura stratus et ad caput tropaeum cum ueste, in qua fuerat occisus.
 5 praeferebantur munera, quia suffecturus dies non uidebatur, praeceptum, ut omisso ordine, quibus quisque uellet itineribus urbis, portaret in Campum. inter 2 ludos cantata sunt quaedam ad miserationem et inuidiam caedis eius accommodata, ex Pacuui Armorum
 10 iudicio <frg. XV>:

men seruasse, ut essent qui me perderent? et ex Electra Acili ad similem sententiam. laudationis loco consul Antonius per praeconem pronuntiauit senatus consultum, quo omnia simul ei diuina atque
 15 humana decreuerat, item ius iurandum, quo se cuncti pro salute unius astrinxerant; quibus perpauca a se uerba addidit. lectum pro rostris in forum magistratus et honoribus functi detulerunt. quem cum pars in Capitolini Iouis cella cremare pars in curia Pompei
 20 destinaret, repente duo quidam gladiis succincti ac bina iacula gestantes ardentibus cereis succenderunt confestimque circumstantium turba uirgulta arida et cum subselliis tribunalia, quicquid praeterea ad donum
 25 uestem, quam ex triumphorum instrumento ad praesentem usum induerant, detractam sibi atque discissam iniecere flammae et ueteranorum militum legionarii arma sua, quibus exculti funus celebrabant; matronae etiam pleraeque ornamenta sua, quae gerebant, et liberorum
 30 rorum bullas atque praetextas.

In summo publico luctu exterarum gentium multitudo circulatim suo quaeque more lamentata est praecipueque Iudaei, qui etiam noctibus continuis bustum frequentarunt. plebs statim a funere ad domum Bruti 85

12 Atilii s et fere edd. 23 ad manum Beroald., idoneum Heins., ad munus Föhse, ad adolendum Büch.

In tutoribus fili – til sønnens formyndere

lego 1.: testamenterer

uiritim adv.: pr. mand

funere indicto – efter begravelsen var bekendtgjort

rogus 2.m: ligbål

tumulus 2.m: grav

simulacrum 2.n: model

eburneus adj.: elfenbens-

lectum sternere – rede en seng

tropaeum 2.n: stander

praefero 3.: overbringer

munus -eris 3.n: (her) gaver

sufficio -feci -fectum 3.: er tilstrækkelig, slår til

praeceptum est ut – det blev meddelt, at

omisso ordine – rækkefølgen [i optaget] måtte opgives

ludi 2.m plur.: (her) begravelseslege

miseratio -onis 3.f: sorg

ARMORUM IUDICO – dommen om våbnene

me-n...perderent – "har jeg mon reddet [dem], for at de, der vil ombringe mig, skal leve?"

laudatio funebris 3.f: ligtale

praeco -onis 3.m: herold

decerno -crevi -cretum 3.: bestemmer for en (= tildeler)

ius iurandum – ed, der skulle sværges

astringo -strinxi -strictum 3.: forpligter

pro salute unius – for hans si

fungor functus 3. dep.: udfører et embede (m. abl.)

gladius 2.m: sværd

succingo -inxi -inctum 3.: tager ngt. i bæltet; (her) bærende sværd

iaculum 2.n: kastespyd

gesto 1.: bærer, har på mig

cereus 2.m: vokslys, fakkel

succendo -ndi -nsum 3.: antænder nedefra

confestim adv.: straks

congero -gessi -gestum 3.: slæber sammen

virgulta 1.f: gren, kvist

aridus adj.: tør

subsellium 2.n: bænk

ad donum – til offergave

tibicen -inis 3.m: fløjtespiller

scaenici artifices – skuespillere

induo 3.: ifører mig

ad praesentem usum – i dagens anledning

inicio -ieci -iectum 3.: kaster ind i (m. dat.)

discindo -scidi -scissum 3.: sønderriver

excolo -colui -cultum 3.: udsmykker; pynter

ornamenta 2.n plur.: smykker

bullā 1.f: amulet – båret af fribårne drenge

toga praetexta – toga båret af drenge indtil ca. 17 år

luctus 4.m: sorg

exteri gentes – udlændinge

circulatim adv.: i hver deres forsamling

et Cassi[i] cum facibus tetendit atque aegre repulsa obuium sibi Heluium Cinnam per errorem nominis, quasi Cornelius is esset, quem grauiter pridie contionatum de Caesare requirebat, occidit caputque eius praefixum hastae circumtulit. postea solidam columnam prope uiginti pedum lapidis Numidici in foro statuit <in>scripsitque PARENTI PATRIAE. apud eam longo tempore sacrificare, uota suscipere, controuersias quasdam interposito per Caesarem iure iurando distrahere perseuerauit.

86 Suspicionem Caesar quibusdam suorum reliquit neque uoluisse se diutius uiuere neque curasse quod ualitudine minus prospera uteretur, ideoque et quae religiones monerent et quae renuntiarent amici neglexisse. sunt qui putent, confisum eum nouissimo illo senatus consulto ac iure iurando etiam custodias Hispanorum cum gladiis adinspectantium se remouisse. alii e diuerso opinantur insidias undique imminentis subire semel quam cauere <.....> solitum ferunt: non tam sua quam rei publicae interesse, uti saluus esset: se iam pridem potentiae gloriaeque abunde adeptum; rem publicam, si quid sibi eueniret, neque quietam fore et aliquanto deteriore 87 condicione ciuilia bella subituram. illud plane inter omnes fere constitit, talem ei mortem paene ex sententia obtigisse. nam et quondam, cum apud Xenophontem <Cyrop. VIII 7> legisset Cyrum ultima ualitudine mandasse quaedam de funere suo, aspernatus tam lentum mortis genus subitam sibi celeremque optauerat; et pridie quam occideretur, in sermone nato super

2 heuulum uel heuulum codd., corr. Egn. 7 scripsitque Ω, corr. Bentl. eandem X 17 inspectantium X', sectantium Casaub. (nudis s. Polak), stipantium Heins. (nudis st. Bentl.), fort. adsectantium 19 lacunam <sollicitum maluisse. quidam dicere etiam> expl. Roth, minus commode priores (sollicitum praeciuit Bentl.) 30 in del. Bentl.

bustum 2.n: ligbrændingsplads

frequento 1.: besøger i stort tal

plebs plebis 3.f: "folket"; "pøbelen"

fax -cis 3.f: fakkel

tendo tetendi tensum 3.: begiver mig til

aegre adv.: med nød og næppe

repello -ppuli -pulum 3.: driver tilbage

obuius adj.: på vej imod; i møde (→ Cinna)

grauiter adv.: alvorligt; (her) fjendtligt

contionor 1. dep.: holder tale (til en forsamling)

requiro -quisivi -quisitum 3.: søger efter

hasta 1.f: land stang; lanse

solidus adj.: massiv

columna 1.f: søjle

lapis -idis 3.m: sten; marmor

perseuero 1.: vedbliver (→ inf.)

vota suscipere – aflægge løfter

controuersias distrahere – bilægge stridigheder

interposito iure iurando – ved edsafleggelse i Cæsars navn

quibusdam suorum – blandt nogle af sine egne

diutius adv.: længere

curo 1.: (her) passer på sig selv

renuntio 1.: meddeler, fortæller

neglego -lexi -lectum 3.: (her) ignorerer

confido -fisis sum 3. halvdep.: stoler på (m. abl.)

ad-inspecto 1.: holder opsyn med (NB se app.)

e diuerso - derimod

insidias subire – gå baghold imøde

semel adv.: én gang for alle

immineo 2.: truer

caveo cavi cautum 2.: tager mig i agt, passer på

soleo sollitus sum 2. halvdep.: plejer

interest upers.: det er magtpåliggende for en = gen. (rei publicae), ved pron. dog m. abl. (sua = Cæsar) H&Ø 148

saluus adj.: uskadt; i live

iam pridem adv.: for længst

adipiscor -eptus sum 3. dep.: opnår

abunde adv.: rigeligt; her brugt som subst. m. gen.

potentia 1.f: magt

uenio 4.: (her) tilstøder en (dat.) noget

fore – fut. inf. ← sum

quies -etis 3.f: fred, ro

ciuilia bella subire – gå borgerkrige imøde

aliquanto deteriore condicione – under betydeligt ringere vilkår

plane constitit – det stod helt fast, at...

obtingo -tigi 3.: tilfalder en (dat.)

ex sententia – efter [hans eget] ønske

Cyrus 2.m – achaimenidisk konge og grundlægger af Perserriket

ultima ualitudine – i sin sidste/yderste sygdom

mando 1.: udsteder forordninger (quaedam)

aspernor -natus sum 1. dep.: forkaster, afviser

lentus adj.: langsom

opto 1.: ønsker for mig (dat.)

cenam apud Marcum Lepidum, quisnam esset finis uitae commodissimus, repentinum inopinatumque praetulerat.

Periit sexto et quinquagesimo aetatis anno atque 88 in deorum numerum relatus est, non ore modo decernentium, sed et persuasione uolgi. siquidem ludis, quos primo<s> consecrato[s] ei heres Augustus edebat, stella crinita per septem continuos dies fulsit exoriens circa undecimam horam, creditumque est animam esse Caesaris in caelum recepti; et hac de causa simulacro eius 10 in uertice additur stella.

Curiam, in qua occisus est, obstrui placuit Idusque Martias Parricidium nominari, ac ne umquam eo die senatus ageretur. percussorum autem fere neque triennio quisquam amplius superuixit neque sua morte 15 defunctus est. damnati omnes alius alio casu periit, pars naufragio, pars proelio; nonnulli semet eodem illo pugione, quo Caesarem uiolauerant, interemerunt.

6 primos consecrato ed. Basil. 1546, primos consecratos Steph. 9 et om. X'

occido -cidi -casum 3.: dør; her pas: blev dræbt

natus ppp: født; (her) født

cena 1.f: middagselskab

finis -is 3.m: (her) slutning, ende

commodus adj.: behagelig (her superlativ)

praefero -tuli -latum 3.: foretrækker

repentinus adj.: pludselig

inopinatus adj.: uventet

pereo -ij -itum 4.: går bort, dør

refero -ttuli -latum 3.: (her) regner for

decerno -crevi -cretum 3.: træffer en afgørelse; her substantiveret ppa: beslutningstager

non ore modo – ikke kun noget de sagde

volgus 2.n: "folket"

persuasio -onis 3.f: faste overbevisning, mening

si quidem adv.: så sandt som

consecro 1.: erklærer for guddommelig, udødeliggør

stella crinita 1.f: en langhåret stjerne = komet

fulgeo fulsi 2.: lyser, funkler, skinner

exorior -ortus 4. dep.: kommer frem

undecima hora – den 11. time = en time før midnat

creditum est – man troede (→ aci)

caelum 2.n: himlen

recipio -cepi -ceptum 3.: tager imod

simulacrum 2.n: billede, buste, statue

vertex -icis 3.m: isse

placuit – upers. – var der enighed om at...

obstruo -struxi -structum 3.: (her) murer til

parricidium 2.n: mord på en nær slægtning; (her) "morddag"

senatus agi – afholdes senatsmøder

percussor -oris 3.m: morder

supervivo -vixi 3.: overlever

defungor -functus sum 3. dep.: bliver færdig med; (her) dør

sua morte – en naturlig død

damno 1.: domfælder, kender skyldig

casus 4.m: uheldig hændelse, ulykke

naufragium 2.n: skibbrud

proelium 2.n: kamp

se -met – sig selv

pugio -onis 3.m: dolk

violio 1.: krænker; (her) forgriber sig på

interimo -emi -emptum 3.: gør en ende på, dræber

